

Interventie

Petje af

Erkenning

Erkend door deelcommissie Ontwikkelingsstimulering, onderwijs-gerelateerd aanbod en jeugdwelzijn

Datum: 12 mei 2025

Oordeel: Goed onderbouwd

De referentie naar dit document is: Verhoogt, Van Schendel (8 juli 2025).

Databank effectieve jeugdinterventies: beschrijving 'Petje Af'. Utrecht: Nederlands Jeugdinstituut. Gedownload van www.nji.nl/jeugdinterventies.

Inhoudsopgave

Samenvatting	4
1. Uitgebreide beschrijving	6
1.1. Doelgroep	6
1.2. Doel	7
1.3. Aanpak	9
1.4. Inhoud van de interventie	10
2. Uitvoering	15
2.1. Materialen	15
2.2. Locatie en type organisatie	16
2.3. Opleiding en competenties	16
2.4. Kwaliteitsbewaking	17
2.5. Randvoorwaarden	19
2.6. Implementatie	20
2.7. Kosten	21
3. Onderbouwing	23
3.1. Probleembeschrijving	23
3.2. Oorzaken	24
3.3. Aan te pakken factoren	24
3.4. Verantwoording	26
4. Onderzoek	30
4.1. Onderzoek naar de uitvoering	30
4.2. Onderzoek naar de behaalde effecten	37
5. Samenvatting werkzame elementen	42
6. Literatuurlijst	43

Samenvatting

Bij Petje af ontdekken nieuwsgierige kinderen de wereld. Ons praktijkgerichte programma biedt kansen aan kinderen die een extra steuntje in de rug kunnen gebruiken. Wij vinden dat ieder kind de kansen verdient die het nodig heeft. Met het Petje af programma komen kinderen, aanvullend op het onderwijs, tijdens 30 bijeenkomsten per jaar in aanraking met inspirerende rolmodellen en diverse werkvelden. Zij ontwikkelen nieuwe vaardigheden en verkrijgen inzicht in hun drijfveren, interesses, talenten en mogelijkheden. Hiermee vullen zij een rugzak vol nieuwe ervaringen op weg naar een kansrijke toekomst.

Doelgroep

Petje af is voor kinderen van 10 tot en met 14 jaar die een extra steuntje in de rug kunnen gebruiken. Ze groeien vaak op in economische en/of sociale achterstandssituaties, wat vaak wordt samengevat als een lage sociaaleconomische status (SES).

Doel

Het hoofddoel van het Petje af programma is: het zelfvertrouwen en de burgerschapsvaardigheden van kinderen (10-14 jaar uit achterstandssituaties) te versterken en kansen voor hun toekomstperspectief aan te reiken.

Aanpak

Het programma van Petje af beslaat maximaal drie jaar, waarin kinderen jaarlijks op 30 zondagen samenkomen in een groep van maximaal 18 kinderen. Een bijeenkomst heeft een gemiddelde duur van 4.5 uur. Het jaar bestaat uit 7 themablokken van 4 weken en dan vindt er nog 2 keer per jaar een talentgesprek plaats, om zo in totaal 30 bijeenkomsten te tellen. De kern van de aanpak van Petje af bestaat uit het onderzoekend en spelenderwijs werken aan ontwikkeling. Door iedere 4 weken een nieuw beroep of thema centraal te zetten breiden kinderen hun toekomstperspectief uit en krijgen zij de ruimte hun talenten te ontdekken. Kinderen stellen persoonlijke leerdoelen op en worden hierin begeleid door coaches. Er is geen vastgesteld einddoel dat een kind per jaar of na 3 jaar moet behalen. Het doorlopen van de reis en het vullen van de rugzak met ervaringen, kennis en vaardigheden is het doel. Ieder kind heeft een eigen beginsituatie en vanuit Petje af stimuleren wij het optimale uit zichzelf te halen.

Materiaal

Het totale programma van Petje af staat beschreven in vier handboeken. Het algemene handboek bevat informatie over het ontstaan van Petje af, de missie en de visie. Het management handboek beschrijft doelstellingen, impact, financiering, personeel, communicatie en systemen. Het opstarthandboek beschrijft alle stappen voor het opstarten van een nieuwe Petje af vestiging. En in het coach handboek staat ten slotte de aanpak voor het uitvoeren van het programma beschreven: van dagstart tot evaluatie. Aanvullend bevat het coach handboek praktische toolkits met daarin uitleg en materialen die gebruikt kunnen worden tijdens de uitvoering van het programma.

Onderbouwing

Veel kinderen die opgroeien in achterstandssituaties hebben minder kansen op een rijke leerontwikkeling, doordat zij niet kunnen deelnemen aan buitenschoolse activiteiten.

Daardoor lopen deze kinderen een hoger risico op onder andere een lager zelfvertrouwen, negatiever toekomstperspectief en minder ontwikkelde (burgerschaps)vaardigheden. Petje af pakt deze risicofactoren aan middels een aanpak die gekenmerkt wordt door persoonlijke aandacht, het opdoen van succeservaringen, het ontdekken van talenten en het ontdekken van de wereld om ons heen.

Het *Theory of Change-model (ToC)* beschrijft hypothetisch hoe Petje af haar maatschappelijke verandering teweeg brengt. De werking van de ToC is te verklaren aan de hand van wetenschappelijke literatuur. Het pad van de ToC laat zien waar we voor staan (streven naar kansengelijkheid), wat we doen (een intensief, praktijkgericht programma aanvullend op het onderwijs aanbieden) en wat het oplevert (kinderen ontdekken hun talenten, vergroten hun wereld, ontwikkelen vaardigheden, gaan steviger staan en krijgen een beter perspectief voor de toekomst). Vanaf het beginpunt (het aanbieden van het programma) komen we tot het beoogde resultaat op de langere termijn: kinderen groeien op tot bewuste burgers die actief bijdragen aan de maatschappij.

Onderzoek

Een impact onderzoek naar de ervaren effectiviteit van het programma uit 2023 laat voorzichtig zien dat het Petje af programma haar gestelde doelen weet te bereiken. Dit betekent dat het programma impact maakt op de ontwikkeling van zelfvertrouwen, de kinderen die deelnemen. Een procesevaluatie uit 2021 en de twee impactonderzoeken hebben tevens laten zien dat het programma aanbod divers is, kinderen en ouders over het algemeen zeer tevreden zijn en de coaches een waardevolle toevoeging op het programma zijn.

1. Uitgebreide beschrijving

1.1. Doelgroep

Uiteindelijke doelgroep

De doelgroep bestaat uit kinderen van 10 tot en met 14 jaar uit economische en/of sociale achterstandssituaties. Petje af kiest voor deze leeftijdscategorie om een aantal redenen. Ten eerste vereist deelname aan het programma enige mate van zelfstandigheid, denk bijvoorbeeld aan het zelfstandig naar de bijeenkomst kunnen reizen. Ten tweede is deze leeftijdsfase het moment waarop kinderen van de basisschool overstappen naar de middelbare school. Voor veel kinderen is deze overgang spannend en vinden er veel veranderingen plaats. Wij willen er voor deze kinderen zijn, zodat zij Petje af hebben als veilige basis om in het weekend op terug te kunnen vallen, maar ook om ondersteund te kunnen worden in deze veranderingen. De laatste afweging voor deze leeftijdsgroep is geweest dat we kinderen zo vroegtijdig willen laten zien wat er allemaal mogelijk is, zodat dit kinderen kan helpen om bewustere keuzes te maken, zoals bijvoorbeeld schoolprofielkeuzes.

Intermediaire doelgroep

Bij het Petje af programma horen geen intermediaire doelgroepen. Er zijn namelijk geen subdoelen opgesteld buiten die voor de deelnemende kinderen om.

Selectie van de doelgroep en contra-indicaties

Petje af is alleen gevestigd in wijken waar er behoefte is aan een Petje af programma en waar dus de beoogde doelgroep (kinderen uit achterstandssituaties) aanwezig is.

Hiervoor doen wij voor de start van een nieuwe Petje af locatie altijd een draagvlakanalyse. Dat betekent dat de gemeente en scholen bevestigen dat veel kinderen in deze wijken opgroeien in achterstandssituaties en gebaat zijn bij een programma als Petje af. Petje af werft vervolgens kinderen via scholen in de omgeving, bijvoorbeeld door voorlichting te geven in de klas, via een IB-er of door flyers uit te delen. Kinderen melden zich vervolgens zelf aan via de website. Er volgt daarna een intakegesprek met de locatiemanager van Petje af, het kind en de ouders/verzorgers. Zij tekenen een driepartijen contract waarin ze afspreken dat het kind voor minimaal 1 jaar (30 dagen) naar Petje af komt.

Bij Petje af hanteren we, buiten enkele contra-indicaties om, geen selectiecriteria voor deelname. We geloven dat we door op de juiste plekken (wijken met lage SES-score) te werven en doordat kinderen en ouders zich aan het intensieve programma verbinden, omdat ze weinig andere activiteiten hebben, de beoogde doelgroep weten te bereiken. Het belangrijkste vinden we dat kinderen gemotiveerd zijn om zich minimaal een jaar in te zetten voor Petje af. Deze motivatie wordt benadrukt middels het driepartijen contract. Onze jarenlange ervaring heeft laten zien dat voor de meeste kinderen die deelnemen geldt dat Petje af hun enige buitenschoolse activiteit is. Dit gegeven bevestigt dat we de beoogde doelgroep weten te bereiken en specifiekere selectiecriteria niet nodig zijn.

Er zijn echter een aantal contra-indicaties te benoemen waarvan op basis van deze criteria kan worden besloten een kind niet te laten deelnemen aan het Petje af programma. Uitsluiting van deelname gaat altijd in overleg.

- Fysieke beperkingen waardoor een kind niet zelfstandig kan functioneren, constante begeleiding nodig heeft, of het programma niet goed zou kunnen volgen.

- Gedragsproblematiek waardoor een kind het programma zou verstoren en/of constante begeleiding nodig heeft, of het programma niet goed zou kunnen volgen.
- Verstandelijke beperkingen waardoor een kind niet zelfstandig kan functioneren, constante begeleiding nodig heeft of het programma niet goed zou kunnen volgen.

Betrokkenheid doelgroep

Kinderen worden op enige wijze betrokken bij de doorontwikkeling van het programma. Kinderen hebben namelijk inspraak op de thema's die in het programma langskomen. Het streven is dat kinderen 50% van de themablokken aandragen en de andere 50% wordt gevuld met andere thema's door de programmamaker. Op deze manier wordt ingespeeld op de behoeftes van kinderen en inspireren we hen met onbekende thema's. Aan het begin van het jaar brainstormen de kinderen samen met de programmamaker over de onderwerpen of beroepen waarover zij graag meer willen leren. De programmamaker zorgt er vervolgens voor dat deze wensen worden vervuld in het programma. Daarnaast werken kinderen mee aan de doorontwikkeling van Petje af door tweejaarlijks mee te doen aan het impactonderzoek waarin zij feedback op het programma kunnen geven. Aan de hand van die informatie kunnen er wijzigingen worden aangebracht in het programma. Een voorbeeld hiervan is de doorontwikkeling van onze kerndoelen. Kinderen gaven aan het moeilijk te vinden om te weten aan welke leerdoelen zij werken bij Petje af. Ook voor ouders en coaches bleek het moeilijk om concreet met de leerdoelen aan de slag te gaan. Naar aanleiding van feedback hebben we het aantal leerdoelen verminderd, zijn deze in gemakkelijkere taal beschreven en hebben we het kerndoelenspel ontwikkeld. Nu snappen kinderen, ouders en coaches beter aan welke doelen wordt gewerkt bij Petje af! Een ander voorbeeld is dat we de talentgesprekken tussen kinderen, ouders en coaches hebben aangepast naar aanleiding van feedback. De formats zijn aangepast en voor de coaches hebben we een extra training ontworpen en bijbehorende scholingsfilmpjes gemaakt.

1.2. Doel

Hoofddoel

Het hoofddoel van het Petje af programma is: het zelfvertrouwen en de burgerschapsvaardigheden van kinderen (10-14 jaar uit achterstandssituaties) te versterken en kansen voor hun toekomstperspectief aan te reiken.

Subdoelen

Om het hoofddoel te bereiken zijn vier subdoelen opgesteld voor ieder van de drie ontwikkelingsdomeinen (zelfvertrouwen, toekomstperspectief en (burgerschaps)vaardigheden). De vier subdoelen vormen de kern voor een optimale ontwikkeling op ieder ontwikkelingsdomein (spoor). Een schematisch overzicht van de subdoelen is terug te vinden in de Theory of Change.

Bij Petje af hoeft niet ieder kind aan alle 12 subdoelen te werken om het hoofddoel van Petje af te bereiken. In de talentgesprekken samen met ouders en coach wordt besproken aan welke subdoelen het kind wil werken.

Voor het bereiken van de subdoelen, en uiteindelijk het hoofddoel, worden veel verschillende methodes en materialen toegepast in de Petje af bijeenkomsten. Hieronder staat bij ieder subdoel een voorbeeld genoemd over een mogelijke aanpak. In de aanpakbeschrijving in de volgende paragraaf staat uitgebreider beschreven hoe de subdoelen bereikt worden.

Het eerste spoor, zelfvertrouwen, vraagt vanwege de omvangrijkheid van het concept enige nuance. Petje af richt zich enkel op het vergroten van de zelfeffectiviteit (*self-efficacy*) van kinderen. Dit betekent het zelfvertrouwen van kinderen in hun eigen kunnen.

Spoor 1. Zelfvertrouwen (zelfeffectiviteit)

1. **Keuzes maken.** Kinderen durven zelf keuzes te maken, door ze iedere bijeenkomst in situaties te brengen waarin keuzes gemaakt moeten worden. Bijvoorbeeld door de kinderen in talentgesprekken zelf te laten kiezen aan welke doelen ze willen werken of door ze in de verjaardag commissie zelfstandig te laten bepalen hoe zij verjaardagen willen vieren.
2. **Doorzettingsvermogen.** Kinderen kunnen doorzetten als iets moeilijk of spannend is, door ze ieder blok uit te dagen iets buiten hun comfortzone te doen waarbij zij stap voor stap worden begeleid. Dit doen we door kinderen nieuwe ervaringen aan te bieden, zoals bijvoorbeeld reizen met de trein, in gesprek met een onbekende of spreken voor groepen.
3. **Hulp vragen.** Kinderen durven vragen te stellen, door ze te stimuleren om veel (hulp)vragen te stellen tijdens de bijeenkomsten. Bijvoorbeeld door vragen aan gastdocenten te stellen met behulp van een vragenpot of door kinderen te complimenteren wanneer zij om hulp vragen aan een coach. Zo leren kinderen dat het vragen om hulp mag.
4. **Positief zelfbeeld.** Kinderen kijken positiever naar zichzelf, door ze iedere bijeenkomst actief bezig te laten zijn met het ontdekken van wat ze leuk vinden en waar ze goed in zijn. Bijvoorbeeld door coaches bewust complimenten en procesgerichte feedback te laten geven waardoor kinderen positiever naar hun eigen kwaliteiten leren kijken.

Spoor 2. Toekomstperspectief

5. **Talenten.** Kinderen ontdekken hun talenten en de dingen die ze leuk vinden, door ze kennis te laten maken met de vaardigheden en mogelijkheden van minimaal 7 verschillende beroepen per jaar. Bijvoorbeeld dat het voor een architect belangrijk is om creatief te zijn en voor een boswachter belangrijk is om van dieren en de natuur te houden.
6. **Beroepen.** Kinderen ontdekken welke beroepen er zijn en waar zij enthousiast over worden, door ze kennis te laten maken met minimaal 7 verschillende beroepen per jaar. Bijvoorbeeld door gastlessen te krijgen en op bezoek te gaan bij bedrijven, zoals het bezoeken van een bakkerij, de brandweer of een advocatenkantoor.
7. **Rolmodellen.** Kinderen komen in contact met rolmodellen, door ze kennis te laten maken met gastdocenten (professionele rolmodellen) en een band op te bouwen met hun coaches (maatschappelijke rolmodellen). Door deze rolmodellen hun persoonlijke verhaal te laten vertellen kunnen kinderen zich in hen herkennen en een band opbouwen, bijvoorbeeld door een journalist te laten vertellen over zijn eigen dyslexie of uitdagingen in zijn loopbaan.
8. **Netwerk.** Kinderen bouwen een groter netwerk op, doordat ze veel in contact zijn met lokale rolmodellen en het hele jaar doorbrengen met dezelfde Petje afgenoottjes. Deze contacten blijven behouden en zorgen voor een beginnend professioneel netwerk. Kinderen bouwen onderling een band met elkaar op door bijvoorbeeld veel aandacht te besteden aan kennismakingsspellen.

Spoor 3. Vaardigheden

9. **Communicatie.** Kinderen weten hoe ze op een respectvolle manier met elkaar en met andere volwassenen communiceren, door duidelijke regels en afspraken te maken met elkaar en door het goede voorbeeld van de coach te volgen in het omgaan met bijvoorbeeld een gastdocent. Kinderen leren bijvoorbeeld communiceren door discussies op een vreedzame manier uit te praten.

10. **Presenteren.** Kinderen raken vaardig met presenteren en spreken voor een groep, door ze minimaal 7 keer per jaar op verschillende manieren een presentatie te laten geven aan ouders en kinderen hierbij gerichte ondersteuning te bieden. Bijvoorbeeld door ze te leren hoe ze het beste duidelijk kunnen praten en stevig staan tijdens een workshop leren presenteren.
11. **Maatschappij.** Kinderen hebben kennis over de maatschappij en burgerschap, door ze publieke normen en waarden bij te brengen en actualiteiten te bespreken tijdens de bijeenkomsten. Bijvoorbeeld door kinderen te leren over hoe je je gedraagt in een museum of te praten met elkaar en een mening te vormen over actualiteiten zoals bijvoorbeeld de verkiezingen.
12. **Samenwerken.** Kinderen weten hoe ze moeten samenwerken met anderen, door ze iedere bijeenkomst op diverse manieren te laten samenwerken met Petje afgeenootjes. Bijvoorbeeld door presentaties te geven in groepjes en daarbij samenwerkingsafspraken te maken.

1.3. Aanpak

Het programma van Petje af beslaat maximaal drie jaar, waarin kinderen jaarlijks op 30 zondagen samenkomen in een groep van maximaal 18 kinderen. Een bijeenkomst heeft een gemiddelde duur van 4.5 uur. 7 themablokken van 4 weken maken 28 bijeenkomsten en dan vindt er nog 2 keer per jaar een talentgesprek plaats, om zo in totaal 30 bijeenkomsten te tellen. Bij Petje af wordt gebruik gemaakt van horizontale groepen, alle leeftijden zitten bij elkaar. Het programma is zo opgesteld dat het alle kinderen tussen de 10 en 14 jaar inhoudelijk aanspreekt door veel differentiatie aan te bieden. Zo krijgen kinderen van 12 tot 14 meer verantwoordelijkheden aangewezen en kunnen de oudere kinderen de jongere kinderen ondersteunen.

Kinderen melden zich aan bij Petje af en voeren vervolgens een kennismakingsgesprek samen met hun ouders en de locatiemanager. In dit gesprek wordt verteld wat deelname aan Petje af inhoudt en wordt gevraagd of het kind (en ouders) hiervoor gemotiveerd genoeg zijn om minimaal 1 jaar deel te nemen. Aan het eind van de kennismaking wordt het driepartijencontract getekend waarin wordt bevestigd dat kind en ouders zich een jaar lang zullen inzetten voor Petje af. Een kind kan in totaal maximaal 3 jaar deelnemen en is dan Petje afgestudeerd. Dat wil niet zeggen dat je als het kind na een jaar stopt, het geen waardevolle ontwikkeling doormaakt. Ieder jaar dat een kind mee doet komt het in contact met minimaal 7 verschillende beroepen, veel diverse rolmodellen en werkt het aan persoonlijk gestelde doelen. Ieder kind doorloopt zijn eigen reis en kiest aan welke doelen hij/zij komende periode wil werken. Er is geen vastgesteld einddoel dat een kind per jaar of na 3 jaar moet behalen. Het doorlopen van de reis en het vullen van de rugzak met ervaringen, kennis en vaardigheden is het doel. Ieder kind heeft een eigen beginsituatie en vanuit Petje af stimuleren wij het optimale uit zichzelf te halen. Aan het begin van het jaar bespreken we met de kinderen, aan de hand van de sporenkaart, aan welke doelen ze willen werken, hoe ze dat kunnen doen en welke hulp ze daarbij nodig hebben van de coaches en van elkaar. Halverwege het jaar voeren we een talentgesprek met het kind en diens ouders waarin we onder andere reflecteren op deze doelen en wat het kind nog nodig heeft. Aan het einde van het jaar wordt er opnieuw in een talentgesprek gereflecteerd op deze doelen en worden er eventueel al doelen voor het volgende jaar opgesteld. Het kerndoelenspel ondersteunt de coach en de kinderen hierbij. Hierdoor is inzichtelijk waar het kind aan werkt, waarin het kind groeit en waar het kind zich nog veel in kan ontwikkelen. Onze impactonderzoeken laten zien dat ieder kind gemiddeld groeit op de drie sporen, ook als zij 1 jaar hebben deelgenomen. De

impact wordt echter groter naarmate een kind meerdere jaren deelneemt. We zien dat, zeker na 3 jaar, er vaak een verandering van gewoontes in het kind en het gezin heeft plaatsgevonden. Na de 3 jaar zie je een bepaalde mate van bewustzijn en zelfstandigheid bij het kind waardoor wij zeggen dat een kind dan Petje afgestudeerd is. Ieder Petje af-jaar wordt echter feestelijk afgesloten waarbij kinderen een diploma ontvangen voor deelname en verdienen zij een bronzen, zilveren of gouden pin, afhankelijk van het aantal jaren deelname.

Uit de procesevaluatie bleek dat kinderen ongeveer 85% van de bijeenkomsten aanwezig zijn en dat kinderen gemiddeld bijna 2 jaar bij Petje af blijven. Uiteraard kan het voorkomen dat een kind een enkele keer afwezigheid is door ziekte of andere omstandigheden.

De kern van aanpak van Petje af bestaat uit het onderzoekend en spelenderwijs werken aan ontwikkeling. Door iedere 4 weken een nieuw beroep of thema centraal te zetten breiden kinderen hun toekomstperspectief uit en krijgen zij de ruimte hun talenten te ontdekken. Middels de recent ontwikkelde sporenkaart en het bijbehorende kerndoelenspel is het voor coach en kind makkelijker gemaakt om zicht te krijgen op de ontwikkeling die ze bij Petje af doormaken. De sporenkaart is een afgeleide van de Theory of Change en beschrijft de subdoelen (paragraaf 1.2) die kinderen nastreven bij Petje af. De coach kan tijdens iedere bijeenkomst aangeven aan welke subdoelen tijdens de les wordt gewerkt, zoals bijvoorbeeld het subdoel 'presenteren' tijdens iedere derde bijeenkomst van een blok. En het subdoel 'vragen stellen' tijdens de les van een gastdocent. In de talentgesprekken wordt het kerndoelenspel toegepast om kinderen te ondersteunen in het stellen van persoonlijke doelen en een plan om deze doelen te bereiken. Sinds schooljaar 23-24 worden beide materialen gebruikt op alle vestigingen.

1.4. Inhoud van de interventie

Het Petje af-programma is intensief, praktijkgericht en lokaal georganiseerd. Het programma is opgedeeld in 7 themablokken van 4 weken en 2 keer per jaar een talentgesprek. Ieder themablok heeft dezelfde structuur. Zo bestaat ieder blok uit dezelfde 4 type bijeenkomsten, maar is ook de opbouw van iedere bijeenkomst in principe hetzelfde.

Bij de keuzes voor thema's wordt rekening gehouden met een divers aanbod, waarin een afwisseling zit tussen praktische en theoretische beroepen, maar ook aandacht is voor kunst en gezondheid. Een voorbeeld van 7 themablokken die in een jaar voorbijkomen:

- Blok 1: Horeca (hospitality)
- Blok 2: Monteur (praktisch beroep)
- Blok 3: Theater (kunst)
- Blok 4: Verzorging (gezondheid)
- Blok 5: Duurzaamheid (SDG's)
- Blok 6: Sport (gezond gedrag)
- Blok 7: Advocaat (theoretisch beroep)

De inhoud van de 4 type bijeenkomsten wordt hieronder beschreven.

Bijeenkomst 1. Gastspreker

De dag wordt gezamenlijk gestart en indien van toepassing wordt er aandacht besteed aan actualiteit. De eerste bijeenkomst van een themablok wordt deels verzorgd door een vrijwillige gastspreker. De gastspreker vertelt over zijn beroep, maar vaak ook een achterliggend persoonlijk verhaal. Door een persoonlijk verhaal te delen, kunnen kinderen zich soms herkennen in de gastspreker en kan dat voor een nieuw perspectief

zorgen. Een voorbeeld hiervan is een journalist die vertelde dat hij erg veel last heeft van dyslexie, maar hoe hij toch journalist wist te worden.

In deze bijeenkomst wordt aandacht besteedt aan alle 3 de sporen. Afhankelijk van de inhoud kan het verschillen welke subdoelen precies aan bod komen. Zelfvertrouwen wordt onder andere bevorderd doordat kinderen vooraf samen vragen bedenken die ze aan de gastspreker kunnen stellen. Zo is het kind voorbereid en durft het eerder zelf een vraag te stellen. Aan het toekomstperspectief wordt gewerkt doordat er een gastspreker, een rolmodel, langskomt die vertelt over zijn beroep. De kinderen gaan hierdoor een voorstelling maken van hun eigen baan in de toekomst. Tevens ontdekken kinderen wat ze leuk vinden of waar ze goed in zijn door praktisch aan de slag te gaan. Als er bijvoorbeeld iemand van de spoedeisende hulp komt, leren kinderen in de klas reanimeren of schrijven ze hun eigen lied als ze les krijgen van een muzikant. Ten slotte wordt er aan diverse vaardigheden gewerkt, zoals samenwerken tijdens het praktische deel, of communicatievaardigheden in de omgang met de gastspreker. Burgerschap komt in ieder geval standaard iedere bijeenkomst terug in de opstart van de bijeenkomst, wanneer de week en actualiteit wordt besproken.

Een voorbeeld van een dagplanning van de eerste bijeenkomst:

10:45 Binnenkomst kinderen

11:00 Binnenkomer & Gouden Hart

11.15 Bespreken van de week en actualiteit met thee en iets lekkers

11:30 Introductie van het themablok en de gastspreker

11:45 Gastspreek sessie deel 1

12:30 Lunchpauze

13:00 Gastspreek sessie deel 2

14:15 Nabespreking met de kinderen

14:45 Afsluiter & Gouden Hart

15:00 Naar huis

Bijeenkomst 2. Bedrijfsbezoek

In de tweede bijeenkomst gaan de kinderen op bedrijfsbezoek bij de gastspreker. Het doel van deze bijeenkomst is kinderen te laten ervaren hoe het beroep eruit ziet in de praktijk, maar ze ook te laten zien wat er allemaal nog meer te doen is binnen dit bedrijf of beroep. Een kind dat denkt nooit dierenarts te kunnen worden, kan bij een bedrijfsbezoek zien dat er ook baliemedewerkers, dierenartsassistenten of dierenverzorgers nodig zijn! Ook is er bij het bedrijfsbezoek altijd een praktisch onderdeel waarin de kinderen aan de slag gaan met een aspect van het beroep. Zo gingen kinderen bij een bouwbedrijf zelf een muur metselen of mochten ze zelf een stukje journaal presenteren in een studio. Op allerlei plekken krijgen kinderen dus een kijkje in de keuken, zelf ervaren staat centraal bij Petje af!

Een belangrijk aspect bij een bedrijfsbezoek is de reis ernaartoe. Reizen met het openbaar vervoer is voor veel kinderen spannend en onbekend. Daarom wordt de reis vooraf goed uitgelegd en wordt er aandacht besteed aan de manier waarop je je gedraagt in het openbaar vervoer.

In de bijeenkomst is wederom aandacht voor alle 3 de sporen. Zelfvertrouwen wordt onder andere vergroot door kinderen begeleid nieuwe dingen te laten uitproberen en erachter te komen waar ze goed in zijn tijdens het praktische onderdeel van het bedrijfsbezoek. Het toekomstperspectief wordt vergroot doordat kinderen in contact komen met rolmodellen, mogelijkheden voor de toekomst gaan zien en hun netwerk

kunnen uitbreiden tijdens een bedrijfsbezoek. Soms regelt een kind tijdens een bedrijfsbezoek ter plekke een stageplaats voor de toekomst! De focus wat betreft vaardigheden ligt op communicatievaardigheden en burgerschapsvaardigheden, omdat kinderen leren hoe zij zich gedragen in publieke ruimtes en onbekenden netjes aanspreken.

Een voorbeeld van een dagplanning van bijeenkomst 2:

10:45 Binnenkomst kinderen
11:00 Binnenkomer & Gouden Hart
11:15 Vertrek naar het OV
12:00 Bedrijfsbezoek deel 1 (meestal rondleiding en presentatie)
12:30 Lunchpauze
13:00 Bedrijfsbezoek deel 2 (meestal een praktisch deel)
14:30 Terugreis
14:45 Afsluiter & Gouden Hart
15:00 Naar huis

Bijeenkomst 3. Presentaties

De dag wordt gezamenlijk gestart en indien van toepassing wordt er aandacht besteed aan actualiteit. In de derde bijeenkomst geven kinderen een presentatie over hetgeen dat ze de afgelopen twee weken over het thema hebben geleerd. Deze presentatie kan creatieve vormen aannemen zoals het maken van een poster, een toneelstuk of een quiz. Aan het begin van de bijeenkomst wordt er gezamenlijk een presentatievorm gekozen. Vervolgens gaan kinderen zelfstandig of in groepjes aan de slag om de presentatie voor te bereiden. De coaches zijn er om kinderen te helpen en om bijvoorbeeld even te oefenen. Veel kinderen vinden presenteren spannend, daarom nemen de coaches kinderen stap voor stap mee in het leren presenteren, op het tempo van het kind. Aan het eind van de bijeenkomst komen de ouders van de kinderen langs om te kijken naar de presentaties. Iedere presentatie wordt afgesloten met vragen uit het publiek en het geven van tips en tops. Voor ouders is deze bijeenkomst een moment om te zien welke ontwikkeling hun kind doormaakt bij Petje af en waar het kind enthousiast van raakt. Bovendien creëert het voor ouders de kans om in contact te komen met andere ouders en zo hun eigen netwerk uit te breiden.

In de 3e bijeenkomst wordt wederom aandacht besteed aan de 3 sporen. De focus ligt op het vergroten van het zelfvertrouwen door het leren presenteren voor een groep. Hier horen aansluitend presentatievaardigheden bij, maar ook samenwerkingsvaardigheden wanneer in groepjes wordt gepresenteerd. Het toekomstperspectief van kinderen krijgt onder andere aandacht doordat kinderen bewust stil staan bij hun eigen interesses betreffende dit themablok, de familie die komt kijken en inzicht krijgen in de interesses en talenten van hun kinderen.

Voorbeeld dagplanning bijeenkomst 3:

10:45 Binnenkomst kinderen
11:00 Binnenkomer & Gouden Hart
11:15 Bespreken van de week en actualiteit met thee en iets lekkers
11:30 Presentaties maken
12:30 Lunchpauze
13:00 Vervolg presentaties maken
14:00 Locatie gereed maken voor de ouders
14:15 Inloop ouders
14:30 Start presentaties

14:45 Afsluiter & Gouden Hart
15:00 Naar huis

Bijeenkomst 4. Uitstapje

Tijdens de vierde en laatste bijeenkomst gaan de kinderen erop uit. Ieder blok staat een ander uitje op de planning wat een activiteit gerelateerd aan kunst, cultuur of gezond gedrag betreft. Zo doen kinderen nieuwe ervaringen op en komen ze op plekken die ze anders niet zouden bezoeken. Velen zijn bijvoorbeeld nog nooit in een museum geweest of zijn geen lid bij een sportclub, waardoor ook specifieke omgangsregels of gedragsnormen voor hen niet vanzelfsprekend zijn. Voorafgaand aan het uitje wordt besproken waar kinderen op moeten letten en wat ze kunnen verwachten. Bij een uitstapje naar het museum wordt bijvoorbeeld besproken dat het belangrijk is om stil te zijn in het museum en je niets mag aanraken.

Tijdens deze laatste bijeenkomst komen de 3 sporen wederom naar voren. Zelfvertrouwen wordt vergroot door kinderen uit hun comfortzone te laten treden en erachter te komen waar hun interesses liggen. Het toekomstperspectief wordt enorm uitgebreid door alle nieuwe ervaringen die kinderen op zo'n dag opdoen. Kinderen zien tijdens een uitje wat je allemaal kunt doen in Nederland. Tenslotte wordt er weer aan een boel vaardigheden gewerkt, zoals burgerschapsvaardigheden doordat ze leren over nieuwe activiteiten die te doen zijn in Nederland, hoe je omgaat met onbekenden en hoe je je gedraagt in het openbaar vervoer of een museum. Maar ook samenwerken en communicatie is tijdens zo'n uitje belangrijk, kinderen letten op elkaar en voeren activiteiten vaak in groepjes uit.

Voorbeeld dagplanning bijeenkomst 4:

10:45 Binnenkomst kinderen
11:00 Binnenkomer & Gouden Hart
11:15 Vertrek naar het OV
12:00 Start activiteit
12:30 Lunchpauze
13:00 Vervolgactiviteit
14:30 Terugreis
14:45 Afsluiter & Gouden Hart
15:00 Naar huis

Tools

Om de kinderen op een goede manier en in veilige omgeving te begeleiden heeft Petje af verschillende tools ter ondersteuning voor de coaches ontworpen die tijdens de bijeenkomsten kunnen worden ingezet. Deze tools helpen bij het neerzetten van een fijn klimaat en prettige omgang onderling en tussen de coaches en kinderen. De ontworpen tools zijn mede gebaseerd op de 4 pijlers van de Vreedzame Wijk ter inspiratie voor een pedagogische visie en aanpak. Alle tools zijn aangepast naar de Petje af-situatie (Pauw, 2017).

Pijler 1: Positief Sociaal klimaat

- Begroeten op een persoonlijke manier (bijvoorbeeld: het ene kind wil een high five en de ander een knuffel)
- Het Gouden Hart: iedere zondag krijgt één kind krijgt de opdracht zoveel mogelijk complimentjes te geven.
- Dagagenda
- Petje af regels, die landelijk gelden (bijvoorbeeld: Ik kom op tijd of ik meld mij af als ik ziek ben)

- Petje af afspraken, bedacht door de kinderen zelf en gelden alleen bij hun eigen groep (bijvoorbeeld: we laten elkaar uitpraten)
- Binnenkomers en afsluiters
- Procesgerichte complimenten geven

Pijler 2: Conflicten Vreedzaam Oplossen

- Een afkoelplek
- Stappenplan 'praat het uit' voor kinderen (bijvoorbeeld: we spreken onenigheid altijd uit voordat we naar huis gaan)
- Stappenplan 'Mediatie' voor coaches

Pijler 3: Iedereen helpt mee

- Werken in commissies (bijvoorbeeld verjaardag commissie of ontvangstcommissie)
- Taken tijdens de bijeenkomst (bijvoorbeeld samen de lunchtafel dekken en afruimen)
- Samen nadenken over de invulling van het programma

Pijler 4: Omgaan met diversiteit

- Een divers personeelsbestand van coaches
- Teachable Moments: coaches wijzen kinderen erop wanneer zij iets zeggen of doen wat buiten de normen en waarden van Petje af valt
- De Cirkel: kinderen geven een voor een antwoord op een centrale vraag, waardoor kinderen leren over verschillen in meningen en perspectieven tussen mensen
- Bewust noemen dat iedereen welkom is bij Petje af

2. Uitvoering

2.1. Materialen

De formule van Petje af staat beschreven in vier uitgebreide handboeken die gezamenlijk het materiaal voor de interventie vormen waarmee medewerkers en vrijwilligers het programma kunnen opzetten en uitvoeren. Het materiaal wordt hoofdzakelijk gebruikt door de lokale besturen, locatiemanagers en coaches. Tevens ontvangen nieuwe medewerkers voorafgaand aan hun start een inwerktraining waarin de handboeken worden toegelicht. Al het materiaal is online te downloaden via het communicatiekanaal Teams. De uiteindelijke invulling van de themablokken in het programma staat vrij voor de locatiemanagers, de handboeken dienen daarom als basis voor het opstarten en uitvoeren van het programma. De handboeken worden continu actueel gehouden door jaarlijkse herzieningen.

- Algemeen handboek: beschrijft algemene informatie over Petje af, zoals over het ontstaan van de stichting, de missie en de visie. Dit handboek is bedoeld voor bestuurders, locatiemanagers en coaches.
- Management handboek: beschrijft doelstellingen, impact, financiering, administratieve zaken, personele zaken, communicatie en systemen. Dit handboek is bedoeld voor bestuurders en locatiemanagers.
- Coach handboek: beschrijft de praktische aanpak en uitvoering van het programma. De opstart ervan, de begeleiding van coaches (voeren van talentgesprekken en Pedagogisch tact), de aanpak van Petje af (Vreedzaam, kerndoelen) en de afsluiting van het jaar (diploma-uitreiking). Het handboek bevat aanvullende toolkits waaruit praktische materialen en werkvormen kunnen worden geput voor de uitvoering van het programma. Deze tools zijn hierboven in paragraaf 1.4 toegelicht. Dit handboek is bedoeld voor locatiemanagers en coaches.
- Opstarthandboek: beschrijft het implementatieplan voor de opstart van een nieuwe Petje af vestiging. Dit handboek is bedoeld voor nieuwe bestuurders.

Naast de handboeken maakt Petje af gebruik van:

- Een online kennisbank, waarin allerlei actualiteiten, onderzoeken en informatie wordt verzameld.
- Een Locatievolgsysteem (LVS), waarin enkele demografische gegevens als leeftijd en geslacht over de kinderen wordt bijgehouden en waarin ook de persoonlijke voortgang van de kinderen wordt bijgehouden. Coaches noteren bijvoorbeeld in het LVS welke doelen kinderen voor zichzelf stellen en wat er in het talentgesprek is besproken.
- Promotiemateriaal voor de werving van deelnemers en coaches, zoals flyers, banners en een website.
- Evaluatiemateriaal, wat bestaat uit de sporenkaart en het kerndoelenspel voor evaluatie met kinderen. Deze worden tijdens het talentgesprek ingezet om te evalueren op de doelen waaraan het kind heeft gewerkt. Voor procesevaluaties wordt gebruik gemaakt van vragenlijsten.

2.2. Locatie en type organisatie

Het Petje af programma wordt uitgevoerd in voor kinderen bekende, veilige en publieke plekken. In 80% van de gevallen is dat een schoolgebouw. Andere plekken waar Petje af wordt uitgevoerd zijn bibliotheken, gemeentegebouwen of welzijnsorganisaties.

Het is mogelijk Petje af uit te voeren onder een zelfstandige stichting (ANBI), een welzijnsorganisatie/maatschappelijke organisatie of een onderwijsorganisatie. Op dit moment wordt Petje af uitgevoerd op 17 vestigingen door onbezoldigde, zelfstandige besturen (ANBI) en op 1 vestiging door een welzijnsorganisatie (ANBI).

2.3. Opleiding en competenties

Locatiemanagers

Het lokale programma wordt opgezet en georganiseerd door locatiemanagers of, als deze aanwezig is, een programmacoördinator. Zij zijn verantwoordelijk voor de invulling van de themablokken en regelen de gastdocenten, bedrijfsbezoeken en uitjes. Tevens zijn locatiemanagers verantwoordelijk voor de werving van kinderen, de werving en selectie van coaches, de financiering van de stichting en voor de nodige fondsenwerving.

Voor de functie van locatiemanager wordt een HBO-werk en denkniveau vereist. Hier kan bij uitzondering van afgeweken worden als blijkt dat iemand de benodigde capaciteiten in huis heeft. Deze capaciteiten zijn onder andere het hebben van een sterk planning- en organisatievermogen en leidinggevende capaciteiten. Daarnaast is het hebben van een relevant netwerk in de omgeving waar Petje af uitgevoerd wordt nuttig, maar niet noodzakelijk. Hetzelfde geldt voor affiniteit met kinderen, onderwijs en de non-profit sector. Er zijn vanuit Petje af Nederland functieprofielen ontwikkeld voor de verschillende typen locatiemanagers (locatiemanager A, locatiemanager B of vestigingsmanager) welke gebruikt worden als leidraad voor de sollicitatieprocedure. De locatiemanager volgt een uitgebreid leer- en ontwikkeltraject verzorgd door Petje af Nederland en externe partijen. In dit (inwerk)traject wordt dieper ingegaan op kansenongelijkheid in Nederland, de achtergrond en visie van Petje af, de Petje af formule (een sociaal franchisesysteem met vrijwillige besturen), Vreedzaam werken (een pedagogische methodologie gericht op democratisch burgerschap), communicatie, fondsenwerving en op de systemen (ICT en het leerlingvolgsysteem). Daarnaast volgen locatiemanagers altijd de training meldcode over huiselijk geweld en kindermishandeling, de opleiding Pedagogisch Tact (van CPC) en Vreedzaam.

Coaches

De coaches zijn de uitvoerders van het programma. Tijdens de Petje af bijeenkomsten begeleiden de coaches de kinderen in hun ontwikkeling tijdens alle activiteiten. Zowel op de locatie als onderweg. Zij inspireren de kinderen om hun talenten en de wereld te ontdekken. De coaches werken op basis van een vrijwilligersvergoeding. Elke groep wordt begeleid door twee vaste coaches, die de kinderen en hun ouders goed leren kennen en waar de kinderen een band mee op kunnen bouwen. Daarnaast hebben we een aantal invalcoaches die bijspringen waar het nodig is, bijvoorbeeld wanneer een vaste coach verhinderd is of omdat het programmaonderdeel van een dag vraagt om een extra coach.

Coaches zijn vrijwilligers en hun achtergronden zijn vaak heel divers, van student tot gepensioneerde. Velen hebben echter een persoonlijke reden waarom zij zich willen inzetten voor Petje af. Ze ontvangen een vrijwilligersvergoeding. Het belangrijkste vinden wij dat een coach affiniteit heeft met het werken met kinderen en graag iets bijdraagt aan de maatschappij. De werving van coaches vindt op veel verschillende manieren plaats, van studieverenigingen tot buurtcentra en van een bericht op sociale media tot een flyer bij de supermarkt. De selectie van coaches gaat op basis van de capaciteiten omschreven in een functieprofiel en de motivatie van een coach. We hebben verschillende tools, zoals bijvoorbeeld vacature teksten voor werving ontwikkeld waar locatiemanagers gebruik van kunnen maken.

Bij Petje af wordt veel aandacht besteed aan het opleiden van coaches. Allereerst doorloopt iedere coach een online leer- en ontwikkel traject verzorgd door Petje af Nederland. In dit (inwerk-)traject wordt dieper ingegaan op de achtergrond en visie van Petje af, het Petje af programma en de Petje af formule, de methodologie van vreedzaam werken, administratie, talentgesprekken en het leerlingvolgsysteem. Daarnaast volgen alle coaches de training meldcode over huiselijk geweld en kindermishandeling. Coaches kunnen er verder zelf voor kiezen de online opleiding Pedagogisch Tact te volgen. In deze opleiding leert de coach hoe je ieder kind kan zien, horen en begrijpen en hoe je intuïtie en pedagogisch tact ontwikkelt om iedere situatie ontspannen en met zelfvertrouwen tegemoet te treden. Verder bieden we voor alle vrijwilligers ook intervisie aan en minimaal 2 keer per jaar een openbaar Webinar. In 2020, 2021 en 2022 heeft Petje af Nederland alle locaties *Coaching on the Job* aangeboden. Een pedagoog kwam op locatiebezoek en gaf de coaches tips en tricks. Deze tips zijn samengevat en worden nog steeds gebruikt. We zijn voornemens *Coaching on the Job* over een paar jaar weer te herhalen.

2.4. Kwaliteitsbewaking

Petje af Nederland is eigenaar van de Petje af-formule die wordt uitgevoerd door zelfstandige lokale stichtingen of organisaties in Nederland. Voor een sterk en eenduidig Petje af en om onze ambitie mogelijk te maken verwachten wij van lokale aanbieders dat zij de formule zoals afgesproken uitvoeren. De samenwerkingsovereenkomst biedt de minimale, verplichte kaders voor de totale formule en uitvoering van het Petje af-programma. Petje af Nederland bewaakt de kwaliteit van de formule, de uitvoering in praktijk en het merk Petje af. Daarnaast ondersteunt en faciliteert zij met praktische zaken als tools, landelijke fondsen, communicatie en trainingen.

We maken onderscheid in borging van de kwaliteit op twee niveaus: organisatorisch (*governance*) en in de praktijk (de uitvoering van het programma). Deze lijnen zijn uiteraard niet altijd volledig van elkaar te scheiden.

Kwaliteit organisatie

De lokale aanbieders zijn een belangrijke schakel in onze organisatie. Bij de start van een nieuw bestuur wordt er uitgebreid met hen gesproken voordat de stichting wordt opgericht. Ook wordt er altijd een check gedaan op de 3 o's (afvaardiging vanuit het onderwijs, de overheid en ondernemers) en een VOG aangevraagd. Er wordt een samenwerkingsovereenkomst getekend waarin duidelijke afspraken met elkaar worden gemaakt. Ook de besturen kunnen regelmatig trainingen, bijeenkomsten en Webinars volgen. Daarnaast is er maandelijks een inloopspreekuur en wordt minimaal 1 keer per jaar formeel geëvalueerd. Petje af Nederland stuurt erop aan dat de lokale organisaties op orde zijn op het gebied van administratie (o.a. verzekeringen, ANBI, AVG), financiën, de community en HR-beleid.

Kwaliteit programma

De lokale aanbieders voeren de formule en het programma uit zoals met elkaar is afgesproken. De *Theory of Change* is daarin de basis. Om ervoor te zorgen dat deze uitvoering eenduidig en goed gedaan wordt, borgen we de kwaliteit van de uitvoering op verschillende wijzen.

Scholing:

- Alle betrokkenen zijn goed geschoold (zie paragraaf 2.3).
- Er vinden ontwikkelgesprekken met medewerkers plaats over hun functioneren.

- Er zijn uitgebreide handboeken en een kennisbank met daarin alle benodigde materialen en tips. Deze handboeken worden jaarlijkse herzien, zodat alle informatie (volgens de wetgeving) actueel blijft.

Evaluatie en onderzoek:

- De *Theory of Change* staat centraal bij de uitvoering van ons programma en is daarom ook de basis voor evaluaties en onderzoek.
- Een tweejaarlijks impactonderzoek om te onderzoeken of de doelen zoals gesteld in de Theory of Change worden behaald. Hiervoor worden vragenlijsten en interviews bij kinderen afgenomen.
- Een keer in de 5 jaar een procesevaluatie.
- Tweejaarlijks deelname aan een extern, landelijke onderzoek
- Talentgesprekken met kinderen, ouders en coaches om te evalueren op de doelen van het kind, maar ook om het programma zelf te evalueren. Hier worden het kerndoelenspel en de sporenkaart gebruikt als evaluatiematerialen.
- Een online evaluatieformulier aan het einde van ieder blok voor de coaches.
- De data die wekelijks in het locatievolgsysteem wordt verzameld over de voortgang van de kinderen.

Veiligheid op de groep:

- Alle kinderen en ouders ondertekenen een contract voor deelname incl. AVG.
- Alle coaches en locatiemanagers ondertekenen een contract incl. gedragscode en AVG
- Alle betrokkenen hebben een VOG.
- De coaches staan altijd minimaal met zijn tweeën op de groep van 18 kinderen. Een coach is nooit alleen met een kind.
- Minimaal één aanwezige heeft EHBO.
- Er zijn protocollen voor het melden van kindermishandeling, een vertrouwenspersoon en een klachtenprocedure. Coaches worden hierin opgeleid

De vrijwillige coaches ondertekenen een vrijwilligersovereenkomst waarin zij zich committeren om een jaar lang coach te zijn en iedere zondag te komen. We zijn ons bewust van de belangrijke rol die de vrijwilligers hebben. Daarom hebben we een vrijwilligers beleid waarin we inzetten op binden, boeien en behouden door een uitgebreid scholingsplan, waardering en verbinding. Ook werken we regelmatig met stagiaires. Het lukt ons regelmatig om coaches en stagiaires voor meerdere jaren aan ons te committeren. Als er een mix van coaches op de locaties ontstaat, koppelen we meer ervaren coaches aan minder ervaren coaches. Zo is er voor de kinderen altijd een bekend gezicht en wordt informatie goed overgedragen.

Naast de inzet op het binden, boeien en behouden van de coaches werken wij met betaalde locatiemanagers. Zij zijn zichtbaar en zorgen ook voor continuïteit. Met deze aanpak borgen we continuïteit van het programma.

2.5. Randvoorwaarden

Organisatorische randvoorwaarden

Allereerst is het belangrijk dat het programma bestaat uit niet minder dan 30 bijeenkomsten per jaar en dat iedere bijeenkomst minimaal 4 uur duurt. Het uitgangspunt is dat de kinderen bij alle 30 bijeenkomsten aanwezig zijn, maar het kan uiteraard voorkomen dat een kind een keer ziek is of door andere omstandigheden afwezig is. Deze hoge intensiteit van het programma is namelijk de kracht van het programma. Aanvullend is het van belang dat de bijeenkomsten buiten schooltijd plaatsvinden, omdat Petje af een openbaar programma is dat niet direct aan scholen is verbonden. Op die manier komen kinderen van verschillende scholen en leeftijden met elkaar in contact. Een Petje af groep bestaat uit maximaal 18 kinderen en maximaal 9

kinderen per coach, zodat er voldoende ruimte voor persoonlijke aandacht is. Het is dan ook een randvoorwaarde dat er voldoende coaches geworven worden. Petje af wordt altijd uitgevoerd in wijken waar de Petje af-doelgroep zich bevindt. En op een voor kinderen en ouders bekende en veilige omgeving, zodat kinderen zich er fijn voelen en er zelfstandig heen kunnen reizen op de fiets. Vaak zit Petje af in scholen, bibliotheken of gemeentelijke gebouwen. Het is belangrijk dat deze locaties goed zijn uitgerust met bijvoorbeeld knutselmateriaal en een groot beeldscherm, zodat er verschillende activiteiten uitgevoerd kunnen worden.

Organisatorisch is het verder van belang dat er voldoende geld beschikbaar is om het programma uitvoerbaar te maken en houden, hiervoor zijn het bestuur en de locatiemanagers verantwoordelijk. Ten slotte is het noodzakelijk dat alle medewerkers en vrijwilligers beschikken over een VOG en de cursus Meldcode kindermishandeling volgen, anders mogen zij niet bij Petje af aan de slag. Ook de nodige verzekeringen dienen op orde te zijn.

Voor de lokale vestigingen gelden net zo goed bovenstaande organisatorische randvoorwaarden. Daarbij geldt dat steun vanuit en samenwerking met de scholen voor de locaties belangrijk is. Je moet kinderen kunnen werven op scholen. Dit is de plek waar Petje af bekendheid krijgt, waar kinderen worden doorverwezen en waar we kinderen werven. Als Petje af wordt aangeprezen door school is dit voor ouders ook vaak een stimulans. Ook steun vanuit de gemeente is een voorwaarde. Zonder kinderen is er geen Petje af! Er zijn ook bedrijven en voldoende gastdocenten nodig. Daarvoor is een netwerk, contact met serviceclubs en bedrijven noodzakelijk. Uiteraard zijn voldoende coaches ook noodzakelijk om Petje af te kunnen uitvoeren. Je kan niet draaien zonder kinderen, coaches en geld.

Petje af wordt door lokale besturen aangestuurd. Voldoende beschikbaarheid, kwaliteit en netwerk van de lokale bestuurders heeft direct effect op het succes en de groei van Petje af.

Contextuele randvoorwaarden

De belangrijkste contextuele randvoorwaarde voor het Petje af programma is dat er voldoende samenwerkingen zijn met andere organisaties zodat het programma opgevuld kan worden. Veel samenwerkingen komen jaarlijks terug in het programma. We vinden het belangrijk dat een bedrijfsbezoek voor zowel de kinderen als het bedrijf zelf een prettige ervaring is. De meeste Petje af vestigingen hebben een groot netwerk opgebouwd, mede doordat het bestuur is samengesteld op basis van de 3 o's (onderwijs, overheid en ondernemers). Uiteraard moeten de locatiemanager en het bestuur blijven werken om het netwerk te behouden en uit te breiden.

Petje af Nederland is onderdeel van het Samenwerkingsverband Kansengelijkheid en Burgerschapsonderwijs (SKB). Het SKB is een samenwerkingsverband van vijf maatschappelijke organisaties (Stichting Move, JINC, Stichting Jong Ondernemen, Nederlands Debat Instituut en Petje af) gericht op het vergroten van kansengelijkheid en aanvullend burgerschapsonderwijs. Wij werken samen op inhoud, in de lobby en in de uitwisseling van expertise. Petje af Nederland is daarnaast deelnemer van Sam& voor alle kinderen (initiatief van Stichting Leergeld, Jarige Job, Jeugd Fonds Sport en Cultuur, Kinderhulp). Lokaal kan daardoor gemakkelijk gebruik gemaakt worden van dit netwerk. Lokale Petje af besturen zijn vaak onderdeel van allianties. In Tilburg is dat bijvoorbeeld De Wereld van Werken en in Breda het Waardenetwerk Kansrijke Jeugd. De lokale bestuurders zijn vaak ook lid van netwerkorganisaties zoals de Maatschappij van Nijverheid en Handel, de Lions en de Rotary.

2.6. Implementatie

De opstart van een nieuwe Petje af vestiging wordt gedaan door een bestuur. Een bestuur ontstaat vanuit een of meerdere initiatiefnemers die Petje af naar hun stad willen halen. We hebben een samenwerkingsvisie waarin Petje af zich verbindt met de drie O's uit de Gouden Driehoek: (lokale)overheid, onderwijs en ondernemers. Alle drie deze partijen moeten in een bestuur aanwezig zijn. Zodra er een bestuur is gevormd kan de verkenningsfase verder worden doorgezet, door onder andere een draagvlakanalyse uit te voeren en in gesprek te gaan met lokale partijen en fondsen die kunnen ondersteunen bij de oprichting van de stichting. Zodra ook deze fase succesvol is doorlopen ondertekent het bestuur een samenwerkingsovereenkomst met Petje af Nederland en kan de implementatie van de nieuwe Petje af locatie worden voortgezet. De implementatie bestaat uit acht stappen:

1. Taakverdeling en vergaderdata afspreken met het bestuur
2. Inloggen op de online werkomgeving Teams, trainingen vanuit Petje af Nederland volgen en de Petje af-handboeken bekijken
3. De stichtingsadministratie in orde maken (aankomen belastingdienst, verzekeringen, ANBI)
4. De financiering van een Petje af locatie op orde
5. Een locatiemanager en coaches werven
6. Communicatieve zaken in orde maken
7. Programma voorbereiden en kinderen werven
8. Start van een nieuwe locatie of groep!

Gedurende de implementatie wordt het bestuur ondersteund door Petje af Nederland. Gemiddeld duurt de gehele implementatie 6 maanden. Voor deze opstart is ook een opstarthandboek beschikbaar waar de belangrijkste onderdelen van het oprichten van een Petje af-locatie staan beschreven. Na de implementatie stopt de ondersteuning vanuit Petje af Nederland niet. Petje af Nederland faciliteert en ondersteunt de lokale aanbieders op deze onderdelen:

- Inhoud en kwaliteit
- Verbinding
- Marketing en communicatie
- Systemen en organisatie
- Advies

2.7. Kosten

De kosten voor het draaien van een groep zijn afhankelijk van de omvang van een lokale aanbieder. Eén groep is duurder dan 6 groepen omdat de personeelsuren en kosten relatief minder zijn. Hoe meer groepen, hoe goedkoper de kindplaatsen. De locatiemanager is meestal de enige betaalde kracht. Bij locaties met meer dan 4 groepen komt er meestal een tweede locatiemanager of een programmacoördinator bij. Hieronder staat de voorbeeldbegroting voor 1 en voor 3 groepen. De grootste kostenposten zijn altijd personeel en activiteitenkosten.

De coaches zijn vrijwilligers en ontvangen een vrijwilligersvergoeding. De coaches zijn op de zondagen een half uur voor en na de bijeenkomst aanwezig. De voorbereiding van de dag wordt door de locatiemanager gedaan en een draaiboek wordt een paar dagen van tevoren opgestuurd. Deze nemen de coaches van tevoren door. De uren voor bijeenkomsten zoals een kick-off op de zondag voor de eerste bijeenkomst met kinderen en intervisie worden in de vrijwilligersvergoeding opgenomen. Overige trainingen die door Petje af worden geboden, doen ze in hun vrije tijd. De kosten voor de training hoeven de coaches uiteraard niet te betalen.

Groepen	1	3
Totaal €	39.540	65.108
Per kindplaats	2.197	1.206
Personeelskosten	22.554	27.741
Loon locatiemanager (16u,24u)	22.554	27.741
Algemene kosten	3.266	3.480
Administratiekosten	480	480
Verzekering (collectief)	230	345
Ziekteverzuim (collectief, optioneel)	426	525
Opleiding (assistent)locatiemanager, programmacoördinator, (hulp)coach	200	200
VOG	250	250
Notaris	-	-
KvK uittreksel	50	50
Accountant	1.500	1.500
Loonadministratie	130	130
Verkoopkosten	600	1.200
Promotiekosten	300	700
Representatie	300	500
Kantoorkosten	250	550
Huur werkplek	-	-
Kantoorbenodigdheden	150	250
Verteer	100	300
Internet	-	-
Kosten activiteiten	8.370	25.110
Activiteiten	1.500	4.500
Materialen	200	600
Gezonde lunch	280	840
Vervoerskosten	1.400	4.200
Vrijwilligersvergoeding coaches	3.800	11.400
Vrijwilligersvergoeding hulpcoaches	-	-
Trainingskosten coaches	350	1.050
Gastdocenten presentje	70	210
Huisvestingskosten	770	2.310
Licentie	4.500	7.027
Afdracht voor diensten en systemen	4.500	7.027

Uitleg begroting

Jaarlijks maken wij een voorbeeldbegroting voor de lokale besturen. We checken jaarverslagen van de lokale besturen in hoeverre deze overeenkomen met onze voorbeeldbegroting van het jaar daarvoor. Indien nodig doen wij aanpassingen. Zo hebben wij laatst bijvoorbeeld opleidingsbudget opgenomen voor coaches (zat er eerder niet in) en ons nieuwe salarishuis (incl. inflatiecorrectie) toegepast.

Bij Petje af proberen we altijd zoveel mogelijk gesponsord te krijgen. Denk aan een probono accountant, gratis werkplekken of materialen. De verzekeringen doen we collectief en zijn daardoor goedkoper en lunch halen we zelf bij de supermarkt waardoor we met 20 euro per bijeenkomst (alleen de dagen dat we op locatie zijn) uit komen.

Voorbeelddekking lokale besturen Petje af Nederland helpt de lokale besturen met het maken van een begroting en dekkingsplan. We streven naar een dekking zoals deze hieronder staat. Besturen kunnen de eerste jaren meer gebruik maken van landelijke fondsen. Petje af Nederland is daarvoor samenwerkingen aangegaan met meerdere landelijke fondsen en partners. Dat geeft de besturen de tijd om een netwerk op te bouwen en in de loop van de jaren meer lokale financiers aan zich te binden. Iedere situatie is anders, onderstaande geeft een beeld van het gemiddelde.

Jaar dat het bestuur operationeel is	Landelijke fondsen (Oranje Fonds, VSB etc.)	Lokale fondsen	Gemeente	Overig (serviceclubs, bedrijven, giften, sponsorloop)
Jaar 1	56%	20%	20%	4%
Jaar 2	50%	20%	20%	10%
Jaar 3	35%	30%	20%	15%
Jaar 4	25%	35%	20%	20%
Gemiddeld	42%	26%	20%	12%

Het lokale bestuur is verantwoordelijk voor het rondkrijgen van de begroting. Petje af Nederland faciliteert en ondersteunt het bestuur. In de samenwerkingsovereenkomst zijn duidelijke afspraken gemaakt over verantwoordelijkheden. Samen met de besturen is in 2022 de gewenste facilitering en ondersteuning vanuit Petje af Nederland en de bijbehorende afdracht vanuit de besturen opnieuw vastgesteld.

Deze facilitering en ondersteuning richt zich op 5 onderdelen:

- 1) Inhoud en kwaliteit
- 2) Verbinding
- 3) Marketing en communicatie
- 4) Systemen en organisatie
- 5) Advies

3. Onderbouwing

3.1. Probleembeschrijving

De doelgroep van Petje af bestaat uit kinderen van 10 tot en met 14 jaar uit economische en/of sociale achterstandssituaties. Sociaaleconomische situatie (SES) wordt bepaald middels het inkomen, opleidingsniveau en beroepsniveau. Volgens het CBS (2023) groeiden in 2022 naar schatting 165 duizend kinderen op in een huishouden dat minstens een jaar onder de lage-inkomensgrens moest leven, wat neerkomt op 5,2% van alle minderjarige kinderen in Nederland. Binnen de Petje af leeftijdscategorie van 10-14 jaar zijn dit ruim 74.500 kinderen (KPMG, 2023; CPB, 2022). De raming van het CPB uit september 2023 voorspelt een doorzettende daling van het aantal kinderen dat opgroeit in armoede in 2024 naar 5,1%, door een verhoging van het kindgebonden budget (Centraal Planbureau, 2023). Exacte cijfers zijn echter moeilijk te achterhalen, omdat armoede niet altijd even zichtbaar is en ook inflatie grote invloed heeft op het aantal gezinnen dat in armoede leeft. Zo voorspelde het CPB in augustus 2022 namelijk nog een enorme stijging: van 7,2% in 2021 naar 9,2% in 2022 tot zelfs 9,5% in 2023 (CPB, 2022). Armoede is ongelijk verdeeld in Nederland, zoals de digitale Kansenkaart duidelijk laat zien (Lam et al., z.d.). Armoede centreert zich in de drie grootste steden (Amsterdam, Rotterdam en Den Haag), maar verspreid door heel Nederland zijn gemeenten met hogere armoedepercentages dan andere gemeenten (Sociaal en Cultureel Planbureau, 2019). Bij Petje af is de achtergrond van kinderen divers. We zien in de randstad dat ongeveer 80% van de kinderen een migratieachtergrond heeft, terwijl dit in de groepen buiten de randstad (bijvoorbeeld Drenthe en Zeeland) veelal maar maximaal 5% van de kinderen betreft. In de steden en dorpen buiten de randstad zien wij eerder de gevolgen van verborgen armoede. Verborgen armoede is in Nederland ook een serieus probleem. Veel gezinnen vallen (nog) niet onder de armoedegrens, maar belanden door tegenslagen, zoals verlies van een baan, ziekte of scheiding, in benarde financiële situaties (Alliantie kinderarmoede, z.d.).

Kinderen bij Petje af leven dus om verschillende redenen in een achterstandssituatie. Kinderen uit achterstandssituaties hebben minder kans om de wereld te ontdekken dan leeftijdsgenoten met rijkere ouders. Dit komt doordat opgroeien in een gezin met een lage SES kan zorgen voor diverse problemen in de sociale en cognitieve ontwikkeling. Thuis is er vaak sprake van een instabiele leefomgeving en spanningen, door bijvoorbeeld schulden of weinig geld voor eten. De stress van ouders ervaren kinderen ook, waardoor zij zich minder goed kunnen concentreren op school en dus een hoger risico lopen op lagere schoolprestaties en zelfs voortijdig schoolverlaten (Kinderombudsman, 2017). Maar ook de sociale ontwikkeling van kinderen staat onder druk. Kinderen die opgroeien in armoede gaan minder vaak op pad dan leeftijdsgenoten met rijkere ouders. Voor culturele uitjes, muziekles of de sportclub is vaak geen geld. Daarbij moeten veel kinderen (school)uitjes waarvoor een eigen bijdrage wordt gevraagd missen en nodigen zij minder vaak vriendjes uit om te komen spelen (Armoedefonds, z.d.). Het gebrek aan een rijke (buitenschoolse) leerontwikkeling heeft naast lagere schoolprestaties ook als gevolg dat kinderen minder kansen hebben op het ontdekken van hun talenten en interesses (Armoedefonds, z.d.; Inspectie van het Onderwijs, 2022; Badou & Day, 2021). Kinderen komen weinig buiten hun, vaak relatief kleine, leefomgeving, wat ook als gevolg heeft dat de burgerschapsvaardigheden minder actief ontwikkeld worden. Tenslotte blijkt dat kinderen in armoede vaak een negatiever zelfbeeld hebben en een lager zelfvertrouwen vergeleken met kinderen met rijkere ouders (Inspectie van het onderwijs, 2022; Badou & Day, 2021).

3.2. Oorzaken

Het probleem, kinderen met minder kansen op een rijke ontwikkeling, wordt hoofdzakelijk veroorzaakt doordat veel kinderen opgroeien in achterstandssituaties. Socio-economische achterstand ontstaat veelal door armoede. Armoede kan daarop weer veroorzaakt worden door onverwachte gebeurtenissen zoals een scheiding, stijgende energieprijzen, inflatie, het verliezen van een baan of ziekte (Alliantie Kinderarmoede, z.d.). Anderzijds speelt het opleidingsniveau van de ouders een belangrijke rol. Lager opgeleide ouders hebben meestal minder inkomen en meer moeite hun leven op de rails te krijgen, waardoor zij hun kinderen minder kansen kunnen bieden. Uit onderzoek blijkt dat kinderen van de rijkste ouders op alle fronten beter scoren dan kinderen van ouders met de laagste inkomens, van gezondheid (mentaal en fysiek) tot schoolprestaties (Frijters en van der Pol, 2021).

3.3. Aan te pakken factoren

Petje af kan de kern van de oorzaak, het opgroeien in achterstandssituaties niet aanpakken. Daarentegen kan Petje af wel een bijdrage leveren aan het inperken van de risico's die het opgroeien in een achterstandssituatie op zijn beurt veroorzaakt en de kansen van deze kinderen verbeteren. De factoren die Petje af aanpakt zijn de drie ontwikkeldomeinen (sporen) uit de Theory of Change: zelfvertrouwen, toekomstperspectief en (burgerschaps)vaardigheden.

Hieronder vindt u de Theory of Change.

Dit doet Petje af

Aanvullend onderwijs-programma voor 10 - 14 jarigen, die een extra steuntje in de rug kunnen gebruiken

Theory of Change

Hoe Petje af impact maakt...

Dit houdt onder andere in...

- Kinderen worden geïnspireerd door aansprekende rolmodellen en gastdocenten
- Kinderen maken praktisch kennis met allerlei beroepen en werkvelden
- Kinderen doen ervaringen op die zij anders niet snel hadden opgedaan
- Kinderen krijgen een veilige basis waarin zij buiten hun 'comfort zone' durven te treden
- Kinderen ontdekken hun talenten en krijgen de kans om (succes)ervaringen op te doen
- Kinderen worden gestimuleerd vaardigheden te ontwikkelen tijdens interactieve bijeenkomsten

De Theory of Change vormt een hypothetische beschrijving van de maatschappelijke verandering en resultaten die Petje af beoogt te bereiken en hoe deze teweeg worden gebracht.

Deze Theory of Change is bij de doorontwikkeling in samenwerking met Sinzer (nu Grant Thornton), Petje af Nederland en een aantal locatiemanagers opgesteld. Het pad laat in een overzicht zien wat het Petje af-programma inhoudt, wat er hierdoor verandert en waar Petje af op de langere termijn aan bijdraagt in de samenleving.

De aanleiding om een Theory of Change op te stellen was dat we intern (medewerkers en besturen) en extern (financiers, gemeente) beter inzicht wilden geven in wat wij nastreven. Door middel van onderzoek kunnen we meten welke resultaten en veranderingen wij (beogen te) bereiken, en op basis daarvan gericht te kunnen door ontwikkelen en innoveren.

De grondslag van de Theory of Change wordt ondersteund door wetenschappelijke literatuur. Alle subdoelen dragen bij aan het behalen van het ontwikkelingsdomein, die samen weer bijdragen aan het behalen van het hoofddoel. Twee grote wetenschappelijke theorieën die aan de basis liggen van de wetenschappelijke verklaring van de Theory of Change zijn de sociale leertheorie van Bandura (1997) en de zelfdeterminatietheorie van Ryan & Deci (2000). Bij Petje af geloven we dat door het bieden van een veilige, leerrijke omgeving waarin rolmodellen, autonomie, vertrouwen en competentie centraal staan, kinderen een optimale groei op de drie ontwikkelingsdomeinen kunnen behalen. Hieronder wordt kort de noodzaak van het aanpakken van deze 3 factoren toegelicht, waarna in 3.4. de (wetenschappelijke) verantwoording voor de gekozen aanpak per subdoel volgt.

De eerste risicofactor die Petje af aanpakt is zelfvertrouwen (zelf-effectiviteit). Kinderen uit achterstandssituaties hebben vaak een lager zelfvertrouwen in hun eigen vaardigheden (zelf-effectiviteit), wat betekent dat ze minder zeker zijn van hun eigen kwaliteiten (Bandura, 1997; Badou & Day, 2021). Zelf-effectiviteit wordt ontwikkeld door zelf succeservaringen op te doen en ze ook te zien bij anderen, bevestiging te krijgen vanuit de sociale omgeving en door weerbaarheid (Bandura, 1997). De zelfdeterminatietheorie benadrukt dat wanneer kinderen de ruimte krijgen om zelf keuzes te maken, zich bekwaam voelen en sterke sociale banden hebben, ze een beter zelfbeeld ontwikkelen en meer zelfvertrouwen opbouwen (Ryan & Deci, 2000). Een kind met een hoge zelfeffectiviteit voelt zich in controle over (sociale) situaties en beweegt zich gemakkelijker voort in de wereld (Unicef, 2020; Badou & Day, 2021). Ten slotte hangt zelfvertrouwen sterk samen met zelfbeeld. Kinderen met meer zelfvertrouwen kijken vaak positiever naar zichzelf en andersom (Hewitt, 2002). Een positief zelfbeeld is daarnaast belangrijk voor eigenwaarde, betere schoolprestaties en gezondheid (Dale et al., 2019; Freire & Ferreira, 2020; Brummelman et al., 2022).

De tweede risicofactor die Petje af aanpakt is het toekomstperspectief. Veel kinderen die opgroeien in achterstandssituaties kijken minder positief naar de toekomst in vergelijking met leeftijdsgenoten. Dit komt onder andere doordat zij vanuit huis onzekerheid voor de toekomst meekrijgen (Kinderombudsman, 2017). Voor een kind is het belangrijk om zekerheid te voelen om een positief toekomstbeeld te kunnen ontwikkelen. Daarnaast kunnen ook problemen in sociale en cognitieve ontwikkeling zorgen voor gebrek aan toekomstperspectief (Kinderombudsman, 2017). Het benutten van talenten is ontzettend belangrijk voor kinderen om een positief toekomstperspectief te ontwikkelen. Veel kinderen uit achterstandssituaties weten echter vaak minder goed wat ze leuk vinden of waar ze goed in zijn (Hamer & Timmerhuis, 2017). Ook hangt het toekomstperspectief samen met de aanwezigheid van diverse positieve rolmodellen in

het netwerk van een kind. De sociale leertheorie van Bandura (1997) benadrukt het belang van rolmodellen in de ontwikkeling van een kind. In slechtere wijken ontbreekt het vaak aan rolmodellen die het voorbeeld geven voor positief gedrag, maar ook om een voorbeeld te zijn voor de toekomst (Kinderombudsman, 2017).

De derde risicofactor die Petje af aanpakt is de ontwikkeling van burgerschapsvaardigheden. Uit onderzoek blijkt dat kinderen uit gezinnen met een lage SES gemiddeld lagere burgerschapscompetenties hebben dan leeftijdsgenoten uit gezinnen met een hoge SES (Schulz et al., 2017). Burgerschapscompetenties worden ontwikkeld door te leren hoe we met elkaar omgaan, maar ook hoe je omgaat met conflict en verschillen tussen mensen (Onderwijsinspectie, 2020). Hierbij laten de sociale leertheorie en de zelfdeterminatietheorie het belang zien van rolmodellen en een veilige leerrijke omgeving voor de ontwikkeling van een kind (Bandura, 1997; Ryan & Deci, 2000).

3.4. Verantwoording

De gekozen aanpak van Petje af kan verantwoord worden vanuit wetenschappelijke literatuur. Zoals eerder beschreven bestaat iedere ontwikkeldomein (spoor) uit vier subdoelen die samen voor een succesvolle ontwikkeling van het desbetreffende domein kunnen zorgen. In deze paragraaf wordt per subdoel een wetenschappelijke verantwoording gegeven.

Spoor 1. Zelfvertrouwen (zelfeffectiviteit)

Subdoel 1. Keuzes maken. Kinderen durven zelf keuzes te maken, door ze iedere bijeenkomst in situaties te brengen waarin keuzes moeten worden gemaakt. Bijvoorbeeld door kinderen zelf te laten kiezen aan welke commissie ze deelnemen.

Zelf keuzes maken bevordert het zelfvertrouwen van kinderen, onder andere doordat kinderen op deze manier zelfstandig onderzoeken waar ze goed in zijn en wat ze leuk vinden (Veen et al., 2019). Kinderen ontwikkelen hun vermogen om keuzes te maken in verschillende fasen, waarbij ze steeds meer complexiteit en verantwoordelijkheid aan kunnen. De cognitieve en emotionele ontwikkeling van het kind zijn hierbij van invloed. In de leeftijd van 8-12 jaar ontwikkelen kinderen een complexer begrip van keuzes en gevolgen. Ze zijn in staat om abstracte keuzes te maken en rekening te houden met sociale normen en de mening van anderen (Blakemore & Choudhury, 2006). Vanaf 13 jaar zijn kinderen in staat om zelfstandig verantwoordelijkere keuzes te maken en kunnen daarbij beter de lange-termijn gevolgen overzien (Steinberg, 2014). Bij Petje af worden de jongere kinderen daarom nog wat meer begeleid in het maken van keuzes en krijgen de oudere kinderen juist wat meer vrijheid. Het belangrijkste in het maken van keuzes is echter dat kinderen een juiste mate van autonomie ervaren zodat het zelfvertrouwen kan worden vergroot, zoals in de zelfdeterminatietheorie van Ryan & Deci (2000) staat beschreven. De coaches hanteren daarom een persoonlijke aanpak, waarbij ze naar het individuele kind kijken op het gebied van keuzes maken.

Subdoel 2. Doorzettingsvermogen. Kinderen kunnen doorzetten als iets moeilijk of spannend is, door ze ieder blok uit te dagen iets buiten hun comfortzone te doen waarbij zij stap voor stap worden begeleid.

Doorzettingsvermogen zorgt voor een *growth mindset* waardoor meer zelfvertrouwen en motivatie wordt gecreëerd (Ricci, 2017). Tegelijkertijd zorgt meer zelfvertrouwen voor een groter doorzettingsvermogen. Het opdoen van succeservaringen is belangrijk om zowel zelfvertrouwen als doorzettingsvermogen te ontwikkelen (Morgan

et al., 2009; Bandura, 1997). Daarnaast is de rol van de omgeving ontzettend belangrijk bij het ontwikkelen van doorzettingsvermogen. Een ondersteunende omgeving die het kind aanmoedigt en positieve feedback geeft zorgt voor een boost in het doorzettingsvermogen van een kind (Dweck, 2006; Ryan & Deci, 2000). Bij Petje af wordt deze rol van de omgeving vervuld door de coaches, gastdocenten en de andere Petje af kinderen.

Subdoel 3. Hulp vragen. Kinderen durven vragen te stellen, door ze te stimuleren om (hulp)vragen te stellen tijdens de bijeenkomsten aan coaches en gastdocenten.

Vragen stellen brengt je verder. In het geval van Petje af kan het stellen van vragen ervoor zorgen dat kinderen buiten hun comfortzone treden en vervolgens een succeservaring opdoen wat hun zelfvertrouwen ten goede komt (Bandura, 1997). Hierbij komt wederom de zelfdeterminatietheorie van Ryan & Deci (2000) om de hoek kijken, die stelt dat kinderen die zich veilig voelen sneller uit hun comfortzone zullen stappen en dus eerder om hulp zullen vragen. De coaches bij Petje af zorgen voor deze veilige omgeving in de groep.

Subdoel 4. Positief zelfbeeld. Kinderen kijken positiever naar zichzelf, door ze iedere bijeenkomst actief bezig te laten zijn met het ontdekken van wat ze leuk vinden en waar ze goed in zijn. Bijvoorbeeld door coaches bewust complimenten en procesgerichte feedback te laten geven.

Een positiever zelfbeeld draagt bij aan een groter zelfvertrouwen, omdat deze inherent met elkaar verbonden zijn (Hewitt, 2002). Volgens Orth & Robins (2014) zijn ook een steunend sociaal netwerk, (academisch) succes en gezondheid belangrijk voor het ontwikkelen van een positiever zelfbeeld. Bij Petje af vormen Petje af-genootjes en de coaches een steunend netwerk en tijdens activiteiten kunnen kinderen successen behalen.

Spoor 2. Toekomstperspectief

Subdoel 5. Talenten. Kinderen ontdekken hun talenten en de dingen die ze leuk vinden, door ze kennis te laten maken met de vaardigheden en mogelijkheden van minimaal 7 verschillende beroepen per jaar. Bijvoorbeeld door te leren dat het voor een architect belangrijk is om creatief te zijn en voor een boswachter belangrijk is om van dieren en de natuur te houden.

Het ontdekken en benutten van talenten is belangrijk voor kinderen om een toekomstperspectief te ontwikkelen (Hamer & Timmerhuis, 2017). Kinderen ontdekken hun talenten en hobby's tijdens hun vrijetijdsbesteding, waardoor het belangrijk is dat er zowel geplande als ongeplande activiteiten zijn waarin kinderen zich kunnen ontplooiën (Myers, 2013). Bij Petje af worden enerzijds thema's en beroepen behandeld die gekozen zijn door de kinderen zelf, maar anderzijds ook thema's en beroepen die gekozen zijn door de locatiemanager. Zo is er een goede afwisseling tussen 'ongeplande' en 'geplande' activiteiten waarin kinderen hun talenten kunnen ontdekken.

Subdoel 6. Beroepen. Kinderen ontdekken welke beroepen er zijn en waar zij enthousiast over worden, door ze kennis te laten maken met minimaal 7 verschillende beroepen per jaar. Bijvoorbeeld door gastlessen te krijgen en op bezoek te gaan bij bedrijven, zoals het bezoeken van een bakkerij, de brandweer of een advocatenkantoor.

De theoretische onderbouwing van dit subdoel is hetzelfde als de onderbouwing van subdoel 5.

Subdoel 7. Rolmodellen. Kinderen komen in contact met rolmodellen, door ze kennis te laten maken met gastdocenten (professionele rolmodellen) en een band op te bouwen met hun coaches (maatschappelijke rolmodellen). Door deze rolmodellen hun persoonlijke verhaal te laten vertellen kunnen kinderen zich in hen herkennen en een band opbouwen, bijvoorbeeld door een journalist te laten vertellen over zijn eigen dyslexie of uitdagingen in zijn loopbaan.

Rolmodellen zijn erg belangrijk voor de vorming van een toekomstperspectief, omdat zij als inspiratiebron kunnen dienen of handvatten kunnen bieden in de weg ertoe naartoe (Kosse et al., 2018). Daarnaast bevestigt de sociale leertheorie van Bandura (1997) dat gedrag, attitudes en vaardigheden kunnen worden aangeleerd door het observeren van rolmodellen, wat leidt tot de ontwikkeling van zelfeffectiviteit en toekomstperspectieven. Bij Petje af proberen we kinderen met zo veel mogelijk verschillende rolmodellen in aanraking te brengen, zodat ieder kind in iemand een voorbeeld kan zien!

Subdoel 8. Netwerk. Kinderen bouwen een groter netwerk op, doordat ze veel in contact zijn met lokale rolmodellen en het hele jaar doorbrengen met dezelfde Petje af-genootjes. Deze contacten blijven behouden en zorgen voor een beginnend professioneel netwerk. Zo helpen we kinderen daarom bijvoorbeeld met het regelen van een stageplek bij het bedrijf van de gastles.

Het is voor kinderen belangrijk dat zij zich bevinden in een rijke leeromgeving met veel andere, en verschillende, kinderen en volwassenen (rolmodellen) waarmee het kind een band kan opbouwen, om daaruit uiteindelijk een netwerk op te kunnen bouwen (Bandura, 1997; Kosse et al., 2018). Daarnaast is het hebben van een netwerk ook bevorderlijk voor het toekomstperspectief van een kind doordat het meer toegang tot kennis en informatie biedt.

Spoor3. Vaardigheden.

Subdoel 9. Communiceren. Kinderen weten hoe ze op een respectvolle manier met elkaar en met andere volwassenen communiceren, door duidelijke regels en afspraken te maken met elkaar en door het goede voorbeeld van de coach te volgen in het omgaan met bijvoorbeeld een gastdocent. Kinderen leren bijvoorbeeld communiceren door discussies op een vreedzame manier uit te praten.

Vanuit de sociale leertheorie van Bandura (1997) is zojuist al benoemd dat rolmodellen belangrijk zijn voor het toekomstperspectief van een kind. *Modelling* is ook essentieel voor de communicatievaardigheden van een kind. Het rolmodel geeft het juiste voorbeeld, wat het kind vervolgens imiteert. Bij Petje af geven de coaches hierin het goede voorbeeld, maar ook spreken kinderen elkaar onderling aan op hun communicatie. Als hulpmiddel hebben we hiervoor diverse tools ontwikkeld, zoals de tool voor conflictoplossing, die gebaseerd zijn op de methode van Vreedzaam. Vreedzaam is een bewezen effectieve methode (Pauw, 2017).

Subdoel 10. Presenteren. Kinderen raken vaardig met presenteren en spreken voor een groep, door ze minimaal 7 keer per jaar op verschillende manieren een presentatie te laten geven aan ouders en kinderen hierbij gerichte ondersteuning te bieden. Bijvoorbeeld door de kinderen middels een workshop presenteren te leren hoe ze het beste duidelijk kunnen praten en stevig kunnen staan.

Het hebben van goede presentatievaardigheden heeft veel voordelen. Zo bevordert het zelfvertrouwen, maar ook je communicatievaardigheden en vermogen om kritisch na te denken (Bandura, 1997; Facione, 2011). Daarnaast helpt het met creatieve zelfexpressie en is het een vaardigheid die in de toekomst altijd van pas komt in

professionele omgevingen (Floyd & McKimm, 2015). Presentatievaardigheden van kinderen kunnen worden bevorderd door veel te oefenen en tips en tricks te geven (de Stigter, z.d.). Het gebruik van procesgerichte feedback is hierbij bevorderlijk (Kruiskamp-van Buuren & Teurlings, 2022). Daarnaast is het echter ook belangrijk om een veilige leerrijke omgeving te bieden waarin kinderen durven te leren en gepaste autonomie en ondersteuning krijgen (Bandura, 1997; Ryan & Deci, 2000). Bij Petje af worden coaches getraind op het geven van procesgerichte feedback en krijgen kinderen bijvoorbeeld een workshop presenteren.

Subdoel 11. Maatschappij. Kinderen hebben kennis over de maatschappij en burgerschap, door ze publieke normen en waarden bij te brengen en actualiteiten te bespreken tijdens de bijeenkomsten. Bijvoorbeeld door kinderen te leren over hoe je je gedraagt in een museum of te praten met elkaar en een mening te vormen over actualiteiten zoals bijvoorbeeld de verkiezingen.

Het hebben van burgerschapsvaardigheden is cruciaal voor de ontwikkeling van een kind. Ten eerste zorgt het voor sociale competenties zoals samenwerken en communiceren (Denham et al., 2012). Ten tweede geeft het een kind verantwoordelijkheidsgevoel en een gevoel van betrokkenheid (Haste, 2004). Ten slotte draagt het bij aan de identiteitsvorming van een kind door het ontwikkelen van hun eigen visie op en rol binnen de wereld (Nakkula en Harris, 2014). Vanuit de sociale leertheorie kan worden gesteld dat burgerschapsvaardigheden worden bevorderd door *modeling* en bekrachtiging van positief gedrag (Bandura, 1997). Deze rol wordt binnen Petje af vervuld door de coaches en de kinderen zijn voor elkaar. Daarnaast zijn de tools die we bij Petje af gebruiken van Vreedzaam effectief bewezen voor burgerschapsonderwijs (Pauw, 2017).

Subdoel 12. Samenwerken. Kinderen weten hoe ze moeten samenwerken met anderen, door ze iedere bijeenkomst op diverse manieren te laten samenwerken met Petje afgenoottjes. Bijvoorbeeld door presentaties te geven in groepjes en daarbij samenwerkingsafspraken te maken.

Het gebruik van coöperatieve werkvormen zorgt voor de ontwikkeling van samenwerkingsvaardigheden. Samenwerkingsvaardigheden zijn essentieel in de ontwikkeling van een kind. Zo zorgt leren samenwerken ervoor dat kinderen beter leren luisteren naar elkaar, leren wachten op hun beurt, samen beslissingen nemen en elkaar aanmoedigen (Johnson & Johnson 2009; Butera & Buchs, 2019). Ook hier is rolmodelgedrag erg belangrijk (Bandura, 1997).

4. Onderzoek

4.1. Onderzoek naar de uitvoering

1. Verhoogt (2023). De ontwikkeling van zelfvertrouwen en zelfbeeld: Een onderzoek naar de ervaren effectiviteit van het programma van Stichting Petje af

Intern onderzoek uitgevoerd door een masterstudent van de Universiteit Utrecht

Aanleiding en doel

De aanleiding voor dit onderzoek was de uitvoering van het geplande tweejaarlijkse impactonderzoek. Dit onderzoek was gericht op het onderzoeken van de ervaren effectiviteit over twee van de acht doelen die Petje af nastreeft: het vergroten van zelfvertrouwen en het ontwikkelen van een positiever zelfbeeld. Wegens beperkte tijd voor het onderzoek is er gekozen voor slechts 2 van de 8 doelen. Daarentegen was hierdoor wel de mogelijkheid om deze 2 doelen grondiger te onderzoeken.

De hoofdvraag was: 'Wat is de ervaren effectiviteit van het programma van Petje af op het zelfvertrouwen en zelfbeeld van kinderen?'

De vier deelvragen waren:

1. 'In hoeverre worden de doelen 'zelfvertrouwen vergroten' en 'positiever zelfbeeld' gerealiseerd door het programma van Petje af?'
2. 'In hoeverre zijn verschillen zichtbaar in doelrealisatie tussen Petje af zondag en doordeweeks?'
3. 'In hoeverre zijn kinderen, alumni en ouders tevreden over het programma van Petje af?'
4. 'In hoeverre bereikt het programma van Petje af de beoogde doelgroep?'

Om deze vragen te beantwoorden is getracht ervaren effectiviteit te meten, wat aan de hand van drie indicatoren is gemeten:

1. Doelrealisatie: het onderzoeken in hoeverre de twee kerndoelen worden bereikt.
2. Tevredenheid: het onderzoeken van de algemene tevredenheid over het Petje af programma.
3. Bereik: het inzichtelijk krijgen van het huidige aantal deelnemers en onderzoeken of Petje af haar beoogde doelgroep bereikt. Hiervoor is een vergelijking gemaakt met de Kansenskaart. De Kansenskaart is een interactieve kaart die inzicht geeft in kansengelijkheid van burgers door een vergelijking van Nederlandse gemeenten op gebieden als inkomen, onderwijsniveau en gezondheid (Lam et al., 2022). Voor dit onderzoek is gekeken naar het percentage leerlingen in groep 8 dat ouders heeft met een laag inkomen.

Methode en participanten

Om data te verzamelen zijn twee onderzoeksmethoden gebruikt; een vragenlijst en focusgroepen. De vragenlijst is afgenomen onder alle kinderen die deelnemen aan Petje af, waar uiteindelijk 170 compleet ingevulde vragenlijsten uit voort kwamen. De vragenlijst bestond uit in totaal 27 stellingen op basis van een 5punts likertschaal van 1 (helemaal niet) tot 5 (helemaal wel). De stellingen over zelfvertrouwen waren gebaseerd op de *General Self-Efficacy Scale* van Teeuw en collega's (1994). De stellingen over zelfbeeld waren gebaseerd op de *Rosenberg's Self-esteem Scale*. De vragenlijst is vertaald naar het Nederlands door Franck en collega's (2008) en nogmaals betrouwbaar en valide bewezen door Everaert en collega's (2010). Beide vragenlijsten zijn aangepast naar het begripsniveau van kinderen van 10-14 jaar en toepasselijk gemaakt voor de Petje af

context. Een voorbeelditem was 'Bij Petje af leer ik dat ik blij mag zijn met wie ik ben.' De stellingen over tevredenheid zijn tenslotte opgesteld op basis van de tevredenheidsvragenlijst voor leerlingen van Vensters (z.d.) en het bestuderen van diverse commerciële tevredenheidsenquêtes. Middels een factoranalyse is onderzocht of de ontwikkelde vragenlijst betrouwbaar en valide was. De vragenlijst is geanalyseerd middels multiële regressieanalyses en ongepaarde T-toetsen in SPSS.

Er zijn in totaal 3 focusgroepen gehouden, waarvan 1 met 5 kinderen, 1 met 4 alumni en 1 met 3 ouders. De focusgroepen hadden een semigestructureerde opzet en er werd gebruik gemaakt van stellingen en associatiekaarten. De focusgroepen duurden gemiddeld 45 tot 60 minuten. De focusgroepen zijn geanalyseerd middels de techniek van codering in NVivo.

Om het bereik van Petje af te achterhalen zijn gegevens uit het locatievolgsysteem verzameld. Dit systeem bevat onder andere informatie over het aantal deelnemers en over het geslacht en de leeftijd van de deelnemers. Vervolgens is middels de Kansenskaart het percentage leerlingen in groep 8 van ouders met een laag inkomen bepaald voor iedere gemeente waar Petje af actief is (Lam et al., 2022).

Resultaten

Per onderzoeksvraag worden de belangrijkste bevindingen besproken.

Deelvraag 1. 'In hoeverre worden de doelen 'zelfvertrouwen vergroten' en 'positiever zelfbeeld' gerealiseerd door het programma van Petje af?'

De resultaten suggereren dat Petje af significant bijdraagt aan een groter zelfvertrouwen (gem. score 3.8 op schaal van 1-5) en een positiever zelfbeeld (gem. score 4.06 op schaal van 1-5). Hier werd in de focusgroep met ouders aan toegevoegd dat jaren deelname ook een voorspeller lijkt voor zelfvertrouwen. Dit suggereert dat hoe langer een kind deelneemt, hoe hoger de impact. Zelfvertrouwen wordt volgens kinderen en alumni voornamelijk ontwikkeld door presenteren en goede gesprekken met coaches. Zelfbeeld ontwikkelen ze door de veilige en open groeps sfeer. Deze elementen zijn in lijn met de literatuur dat stelt dat succeservaringen opdoen, bevestiging vanuit de sociale omgeving en een steunende omgeving en factoren zijn voor de ontwikkeling van zelfvertrouwen en zelfbeeld (Bandura, 1997; Orth & Robins, 2014).

Ook tussen zelfvertrouwen, zelfbeeld en tevredenheid blijkt sprake van sterke samenhang. Een kind dat zelfvertrouwen ontwikkelt door Petje af, ontwikkelt waarschijnlijk ook een positiever zelfbeeld en is tevredener over het programma en andersom. Dit is in lijn met de literatuur van Hewitt (2002) die stelt dat kinderen met een groter zelfvertrouwen ook vaak een positiever zelfbeeld hebben. Het nut ervaren van iets zorgt aanvullend voor een hogere tevredenheid (Yperen, 2014).

Deelvraag 2. 'In hoeverre zijn verschillen zichtbaar in doelrealisatie tussen Petje af zondag en doordeweeks?'

Er zijn geen opvallende verschillen tussen Petje af zondag en Petje af doordeweeks naar voren gekomen. Echter dienen deze resultaten voorzichtig te worden geïnterpreteerd aangezien de steekproef participanten van Petje af doordeweeks veel kleiner was in vergelijking met Petje af zondag. Daarnaast bestaat Petje af doordeweeks pas sinds schooljaar 22-23 waardoor eventuele verschillen nog niet duidelijk naar voren kwamen.

Deelvraag 3. 'In hoeverre zijn kinderen, alumni en ouders tevreden over het programma van Petje af?' Deelnemers, alumni en ouders blijken zeer tevreden over het programma (rapportcijfer 8.2). Zij benoemden allen vooral zeer tevreden over het diverse lesaanbod en de veilige omgeving die Petje af creëert. Minder tevreden waren de participanten over gebrek aan interactieve werkvormen in de gastlessen. Daarnaast benoemden kinderen en

alumni de te vermoeiende uitjes door te veel prikkels en ervaringen op deze dagen. Dit is een opvallende bevinding, aangezien in de procesevaluatie uit 2021 kinderen aangaven deze uitjes juist als de leukste Petje af-dag te zien. De reden hiervoor is onduidelijk. Jongens leken in de vragenlijst iets minder tevreden te zijn, maar dit verschil werd niet teruggevonden in de focusgroepen. Ook leeftijd was niet van invloed op leeftijd, wat in tegenstelling is tot het impactonderzoek van 2021. Dit betekent dat na aanpassing van het programma het inderdaad een beter passend lesaanbod aanbiedt voor alle leeftijden.

Deelvraag 4. 'In hoeverre bereikt het programma van Petje af de beoogde doelgroep?'

Het bereik van Petje af bestaat op dit moment uit 644 deelnemers op basis van het locatievolgsysteem, wat een aanzienlijke toename is in vergelijking met de 429 deelnemers uit de procesevaluatie in 2021. De vergelijking met de Kansenkaart van Nederland laat zien dat Petje af gevestigd is in veel gemeenten waar hoge percentages leerlingen die opgroeien in lage-inkomensgezinnen wonen. Dit stelt dat de beoogde doelgroep waarschijnlijk wordt bereikt. Tegelijkertijd blijft Petje af ieder jaar groeien, waardoor steeds meer kinderen bereikt worden. De Kansenkaart biedt echter slechts één reden waarom kinderen opgroeien in kwetsbare situaties en minder kans kunnen hebben op een rijke leerontwikkeling, terwijl er natuurlijk meer redenen bestaan waarom kinderen in kwetsbare situaties opgroeien en gebaat kunnen zijn bij deelname aan Petje af. Petje af verzameld geen persoonsgegevens en hanteert geen toelatingseisen, waardoor geen volledig betrouwbare uitspraken over het bereiken van de beoogde doelgroep kunnen worden gedaan.

Discussie

Huidig onderzoek heeft getracht te onderzoeken wat de ervaren effectiviteit is van een deel van het Petje af programma door te kijken naar doelrealisatie, tevredenheid en bereik. Het onderzoek toont voorzichtig aan dat Petje af als effectief wordt ervaren. Een belangrijke bevinding is de samenhang tussen de variabelen zelfvertrouwen, zelfbeeld en tevredenheid ($p < .001$), wat suggereert dat als kinderen door Petje af een groter zelfvertrouwen ontwikkelen, zij ook een positiever zelfbeeld ontwikkelen en tevredener zijn over het programma en andersom.

De afwezigheid van leeftijd als voorspeller staat in contrast met de procesevaluatie uit 2021, waaruit bleek dat kinderen tussen de 10-12 jaar minder tevreden waren doordat het programma minder goed aansloot op hun interesses en leefwereld in vergelijking met kinderen tussen de 12-14 jaar (Most & Stroecken, 2021). Deze tegenstelling impliceert dat het programma waarschijnlijk is doorontwikkeld en nu een beter aansluitend aanbod biedt voor alle leeftijden.

Beperkingen van het onderzoek

- Responsbias: risico op sociaalwenselijke antwoorden
- Selectieve steekproef: de participanten van de groepsinterviews waren afkomstig uit slechts drie verschillende Petje af locaties
- Betrouwbaarheid: de uitspraken over het bereiken van de beoogde doelgroep zijn niet geheel betrouwbaar, doordat de vergelijking met de Kansenkaart beperkt was en Petje af geen persoonsgegevens verzamelt of toelatingscriteria hanteert.

Sterke punten van het onderzoek

- Generalisering: hoge statistische power van 1.0 wat betekent dat de resultaten representatief zijn
- Triangulatie: het combineren van zowel kwantitatieve als kwalitatieve onderzoeksmethodes

Implicaties voor Petje af

- Interactieve werkvormen in gastlessen verbeteren, zodat deze lessen positiever worden beoordeeld door kinderen.
- Uitjes minder vermoeiend maken, zodat kinderen minder vermoeid thuiskomen en meer positieve herinneringen en ervaringen overhouden aan de uitjes.
- De open en veilige sfeer bewaken, omdat deze als ontzettend belangrijk wordt beschouwd door kinderen en ouders.

Conclusie

Als antwoord op de onderzoeksvraag 'Wat is de ervaren effectiviteit van het programma van Petje af op het zelfvertrouwen en zelfbeeld van kinderen?' wordt gesuggereerd dat het Petje af programma als effectief wordt ervaren door deelnemers, alumni en ouders, voor de ontwikkeling van een groter zelfvertrouwen en een positiever zelfbeeld.

Doorontwikkeling

Naar aanleiding van het onderzoek zijn er kleine aanpassingen gedaan. Doordat het onderzoek pas recent is uitgevoerd worden later grotere doorontwikkelingen gedaan. Een kleine aanpassing die is gedaan is bijvoorbeeld dat locatiemanagers zijn gevraagd om bij hun groepen uit te vragen waarom kinderen de uitjes als vermoeiend ervaren, zodat zij hier het programma op aan kunnen passen. Daarnaast heeft dit onderzoek extra bewustzijn gebracht over de veilige sfeer die Petje af creëert voor kinderen en wordt dit sterke punt duidelijker meegenomen bij inwerktrainingen van coaches en locatiemanagers. Een aandachtspunt dat later wordt opgepakt is het ontwerpen van meer interactieve werkvormen tijdens de gastlessen.

2. Most & Stroecken (2021). Procesevaluatie Petje af methodiek

Intern onderzoek uitgevoerd door team Onderzoek & Ontwikkeling Petje af Nederland

Aanleiding en doel onderzoek

Het doel van de procesevaluatie was het verkrijgen van inzicht in de condities en werkzame aspecten van het programma, zodat het programma geoptimaliseerd kon worden en zo de doelstellingen beter bereikt worden in de toekomst. De procesevaluatie is uitgevoerd aan de hand van 5 hoofdvragen (Op weg naar Effectieve sociale interventies, 2020).

1. Is de interventie uitgevoerd volgens plan?
2. Wat is het bereik van de interventie?
3. Hoe is de waardering en ervaring van deelnemers en uitvoerders en wat heeft het hen opgeleverd?
4. Wat zijn succes- en faalfactoren?
5. Welke aanbevelingen kunnen er aan de hand van de procesevaluatie worden gedaan om de interventie te verbeteren?

Methode en participanten

De data zijn verzameld via een vragenlijst onder deelnemers ($N = 102$), focusgroepen met 6 ouders en 3 alumni en gegevens van 429 kinderen uit het locatievolgsysteem.

De vragenlijst bestond uit 50 stellingen die kinderen beantwoordden op een Likertschaal van 1 (helemaal oneens) tot 5 (helemaal mee eens) en 11 open vragen. De stellingen waren gericht op 5 thema's; motivatie, waardering, begeleiding, programma en sfeer). Voorbeelden van stellingen zijn: "Ik heb elke zondag zin om naar Petje af school te gaan" en "Ik kan het goed vinden met de andere kinderen van Petje af".

De focusgroepen hadden een semigestructureerde opzet en bestonden uit open en gesloten vragen en stellingen. Voorbeeld van een stelling was "Is/was het Petje af programma wat jullie ervan verwachtten?" Waaruit vervolgens kon worden doorgevraagd waarom iets wel of niet was zoals verwacht.

Het locatievolgsysteem is een grote database waarin verschillende gegevens worden bijgehouden. Dit wordt sinds schooljaar 2018-2019 bijgehouden door coaches. Voor dit onderzoek is het gebruik van het locatie volgsysteem in kaart gebracht. Ook kunnen er op basis van deze data uitspraken gedaan worden over het aantal in- en uitschrijvingen, over de gemiddelde duur van deelname, over enkele locatie gebonden verschillen en over ervaringen van de coaches van de groepen door middel van bijgehouden dagcijfers.

Resultaten

1. Is de interventie uitgevoerd volgens plan?

Om te weten of het programma volgens plan wordt uitgevoerd zijn een aantal elementen onderzocht. Allereerst de begeleiding van de kinderen, wat is uitgevraagd middels de vragenlijst. Uit de vragenlijst komt naar voren dat kinderen de begeleiding beoordelen met een 3.8 op een schaal van 1 tot 5.

Ten tweede het gebruik van het locatievolgsysteem door coaches, dat is geanalyseerd middels een analyse van ingevulde gegevens in het locatievolgsysteem. Uit de analyse bleek dat niet alle coaches het locatievolgsysteem altijd volledig invullen, waardoor veel gegevens over kinderen en hun voortgang ontbreken. Een verklaring kan liggen in het feit dat het locatievolgsysteem sinds 2018 in gebruik is genomen en dus nog niet alle coaches gewend zijn aan het gebruik ervan.

Ten derde de duur van deelname ten opzichte van de ideale deelname van 3 jaar, wat is gemeten middels een analyse van het locatievolgsysteem. Uit de analyse kwam naar voren dat meer meisjes dan jongens vroegtijdig stoppen. De redenen die worden gegeven voor vroegtijdig stoppen zijn 'te weinig tijd' (45,8%) en 'overstap VO-onderwijs' (29,2%). Slechts 10% van de kinderen stopte eerder omdat zij het programma niet leuk vonden.

2. Wat is het bereik van de interventie?

Via het locatievolgsysteem worden verschillende demografische gegevens van de kinderen verzameld en bijgehouden. Op deze manier kan inzicht worden verkregen in het bereik van de interventie. Op moment van analyse werd het programma aangeboden op 35 locaties in Nederland in de provincies Achterhoek, Drenthe, Gelderland, Groningen, Noord-Brabant, Noord-Holland, Utrecht, Zeeland en Zuid-Holland. Het bereik van het locatievolgsysteem bedraagt dan 429 actieve deelnemers, waarvan 53,7% meisjes en 46,3% jongens. De gemiddelde duur van deelname bedraagt 1.28 jaar. Redenen voor vroegtijdig uitschrijven zijn zoals hierboven benoemd te weinig tijd en de overstap naar het vervolgonderwijs. In de vragenlijst is ook gevraagd hoe lang kinderen al deelnamen aan Petje af waar een gemiddelde van 1.43 jaar uit kwam. Dit ligt boven de gemiddelde totale duur van deelname en geeft daarmee aan dat de vragenlijst mogelijk veel actieve en gemotiveerde kinderen betreft. Het aantal inschrijvingen neemt toe, van 348 in 2020 naar 429 in 2021.

3. Hoe is de waardering en ervaring van deelnemers en uitvoerders?

De waardering en ervaring is gemeten middels de vragenlijst onder kinderen en de focusgroepen met ouders. Uit de vragenlijst blijkt dat kinderen het programma een

algemene waardering geven van een 4.64 op schaal van 1 tot 5. Er zijn geen significante sekse- of leeftijdsgebonden verschillen gevonden. Maar, de vragenlijst toonde wel aan dat kinderen van 12-14 jaar het programma beter vonden aansluiten bij hun verwachtingen dan de kinderen van 10-12 jaar. Een verklaring hiervoor kan zijn dat de oudere kinderen al bewuster bezig zijn met hetgeen dat ze later willen worden en het ontwikkelen van vaardigheden dan de jongere kinderen. Daarnaast is de motivatie van kinderen gemeten. In totaal scoorden kinderen gemiddeld een 4,56. Meisjes bleken iets gemotiveerder dan jongens, maar dit was geen significant verschil. Ten slotte is de waardering en ervaring over de sfeer bij de Petje af gemeten en beoordeelden kinderen dit gemiddeld met een 4.15. Kinderen van 12 jaar scoorden hierbij het hoogst en kinderen van 9 jaar het laagst, maar er was geen significant verschil. Dit laat echter wederom zien dat het programma waarschijnlijk beter aansluit op de oudere kinderen.

Ouders geven in de focusgroep ook aan dat hun kinderen erg gemotiveerd zijn om naar Petje af te gaan en de sfeer daar als prettig ervaren. Daarnaast geven ouders aan erg tevreden te zijn over de uitvoering van het programma. Hierbij lichten zij uit dat de communicatie fijn is en dat ze de persoonlijke begeleiding die de coaches de kinderen geven erg waarderen. Een feedbackpunt was dat ouders hadden verwacht dat specifieke vaardigheden, zoals presenteren, explicieter werden getraind met de kinderen in plaats van de vaardigheid enkel als oefening uit te voeren. Ouders gaven aan dat hier ontwikkelingsmogelijkheden liggen voor het programma zodat er nog meer uit het programma wordt gehaald. Daarnaast gaven ouders aan dat de gemiddelde ouderbetrokkenheid in de groepen erg laag ligt. Veel ouders komen niet opdagen bij presentatiedagen.

De waardering en ervaring van de uitvoerders is gemeten middels een analyse van de dagcijfers die coaches geven na afloop van iedere bijeenkomst als overkoepelende evaluatie van een bijeenkomst. Hieruit blijkt dat coaches de meeste bijeenkomsten beoordelen met een 8 gemiddeld. Er zijn geen significante verschillen gevonden tussen de beoordelingen van verschillende bijeenkomsten, maar de 4^e bijeenkomst (uitje) wordt iets hoger gewaardeerd dan de 3^e bijeenkomst (presentatie). Er zijn geen verklaringen voor deze cijfers.

4. Wat zijn de succes- en faalactoren van de interventie?

Faalfactoren:

- Het programma sluit beter aan op de interesses van kinderen van 12-14 jaar dan op kinderen van 10-12 jaar.
- De ouderbetrokkenheid ligt laag, wat wel erg belangrijk is in de ontwikkeling van een kind.
- De gemiddelde duur van deelname is 1.28 jaar, terwijl dit idealiter 3 jaar is.
- Kinderen en ouders vinden het moeilijk te benoemen aan welke vaardigheden het kind werkt tijdens Petje af.
- Het locatievolgsysteem wordt niet voldoende ingevuld door coaches, waardoor gegevens ontbreken en voortgang niet bij iedereen kan worden bijgehouden.

Succesfactoren:

- Kinderen zijn gemotiveerd voor hun deelname
- Er is een hoge waardering voor het programma vanuit kinderen en ouders, met name op gebied van sfeer in de groep en persoonlijke begeleiding
- Persoonlijke aandacht. Kinderen worden persoonlijk ondersteund in het ontdekken van talenten en ontwikkelen van vaardigheden. Er wordt geluisterd naar de behoeftes van het individuele kind.
- Het bereik van Petje af groeit

- Alle Petje af locaties scoren gemiddeld hetzelfde, wat duidt op een consistente uitvoering en beleving van het programma.
- Coaches zijn erg tevreden over hoe bijeenkomsten verlopen

5. Welke aanbevelingen kunnen er worden gedaan voor verbetering van de interventie?

Op basis van de benoemde faalfactoren kunnen een aantal aanbevelingen worden gedaan voor de verbetering van het programma.

- Het verhogen van de ouderbetrokkenheid, door ouders in eerste instantie actiever aan te spreken op het belang van hun aanwezigheid.
- Het beter laten aansluiten van het programma op de kinderen van 10-12 jaar, door te differentiëren in het niveau van activiteiten, of door allereerst beter de behoeftes van de jongere deelnemers uit te vragen en daarop in te spelen. Dus door de wensen van de deelnemers nog meer centraal te zetten.
- Het verlengen van de duur van deelname, door onder andere beter te kijken naar de behoeftes van kinderen die dreigen uit te vallen vanwege de overgang naar de middelbare school om voor hen het programma bijvoorbeeld minder intensief te kunnen maken. Daarnaast is het een mogelijkheid om kinderen eerder te laten starten met Petje af, dus bijvoorbeeld al in groep 6 in plaats van groep 7 zodat zij voor langere periode kunnen deelnemen in hun basisschooltijd. Dit zou echter wel om extra aanpassingen aan het lesmateriaal vragen.
- Het bevorderen van het gebruik van het locatievolgsysteem, door coaches opnieuw te attenderen op het belang van het gebruik ervan, maar ook om ruimte te bieden voor extra uitleg over het gebruik als daar behoefte aan is.

Discussie

Huidig onderzoek streefde naar het meten en het evalueren van het proces van Petje af. Het onderzoek kende de volgende beperkingen:

- Alle drie de dataverzamelmethode (vragenlijst, locatievolgsysteem en focusgroepen) kennen een hoge mate van zelf-rapportage.
- Het onderzoek is uitgevoerd ten tijde van de Covid-19 pandemie, waardoor het onderzoek online is uitgevoerd. Daarnaast kan de pandemie ook invloed hebben gehad op de resultaten, omdat ouders bij voorbaat al minder betrokken konden worden bij het programma vanwege de coronamaatregelen. Ook voor kinderen kunnen de maatregelen voor een andere ervaring en waardering voor het programma hebben gezorgd. Dit is uiteraard niet met zekerheid te zeggen.
- Het bereik van de respondenten was vrij laag. De vragenlijst is door 23,7% van alle deelnemers ingevuld, waardoor de resultaten wellicht niet geheel representatief zijn en dus niet te generaliseren naar alle kinderen.
- Mogelijkheden voor vervolgonderzoek zijn allereerst het uitvoeren van een vervolgonderzoek om eventuele locatiegebonden verschillen te onderzoeken. Huidig onderzoek toonde geen significante verschillen aan, maar aangezien Petje af op ruim 30 locaties uitgevoerd wordt is dit wel een interessant onderzoek. Daarnaast is een vervolgonderzoek met een *repeated measures analyse* interessant om de voortgang van kinderen middels een voor-en nameting te onderzoeken.

Doorontwikkeling

Naar aanleiding van de procesevaluatie is het Petje af programma doorontwikkeld. Allereerst is getracht ouderbetrokkenheid te bevorderen door tijdens het driepartijengesprek ouders duidelijk te maken hoe belangrijk hun betrokkenheid is.

Daarbij spreken ouders af dat zij iedere presentatie bijeenkomst aanwezig zullen zijn, dit is opgenomen in het contract dat wordt ondertekend.

Ten tweede hebben kinderen meer inspraak gekregen in de invulling van het programma, door hen nu 50% van de inhoud te laten inbrengen. Voorheen was hiervoor geen minimale standaard. Op deze manier is getracht het programma beter te kunnen laten aansluiten op de interesses en behoeften van alle leeftijden.

Ten slotte is het locatievolgsysteem doorontwikkeld. Het invullen van de aanwezigheid van de kinderen kan nu bijvoorbeeld gedaan worden via de mobiele telefoon. Daarnaast wordt er meer aandacht besteed aan het locatievolgsysteem bij de inwerktraining, zodat coaches en locatiemanagers het belang beter inzien van het verzamelen van de data.

4.2. Onderzoek naar de behaalde effecten

1. Verhoogt (2023). De ontwikkeling van zelfvertrouwen en zelfbeeld: Een onderzoek naar de ervaren effectiviteit van het programma van Stichting Petje af Intern onderzoek uitgevoerd door een masterstudent van de Universiteit Utrecht Dit onderzoek is reeds beschreven in paragraaf 4.1. Hieronder volgt daarom enkel een samenvatting van het onderzoek

Samenvatting

Doel. De huidige studie onderzocht de ervaren effectiviteit van het buitenschoolse programma voor kinderen uit kwetsbare situaties tussen de 10-14 jaar van Stichting Petje af op de ontwikkeling van zelfvertrouwen en zelfbeeld.

Methode. Ervaren effectiviteit werd gemeten aan de hand van drie indicatoren: doelrealisatie, tevredenheid en bereik. Data werd verzameld via een kwantitatieve vragenlijst op basis van een Likertschaal van 1 (helemaal niet) tot 5 (helemaal wel) onder deelnemers (N = 170) en focusgroepen met deelnemers (N = 5), alumni (N = 4) en ouders (N = 3).

Resultaten. De resultaten suggereren dat Petje af bijdraagt aan een groter zelfvertrouwen (M = 3.8, SD = .74) en een positiever zelfbeeld (M = 4.06, SD = .76), waarbij jaren deelname van invloed lijkt op de mate van ontwikkeling ($p < .05$). Tussen zelfvertrouwen, zelfbeeld en tevredenheid bleek sprake van sterke samenhang ($p < .001$). Deelnemers, alumni en ouders blijken zeer tevreden over het programma (rapportcijfer 8.2). Petje af (N deelnemers = 644) bereikt waarschijnlijk de beoogde doelgroep door gevestigd te zijn in gemeenten met hoge percentages leerlingen die opgroeien in lage-inkomensgezinnen.

Conclusie. Dit onderzoek suggereert dat het Petje af programma als effectief wordt ervaren voor de ontwikkeling van een groter zelfvertrouwen en een positiever zelfbeeld. En het programma dus als werkzaam kan worden beschouwd.

2. Most & Stroecken (2021). Impactmeting van Stichting Petje af Nederland

Intern onderzoek uitgevoerd door team Onderzoek & Ontwikkeling van Petje af Nederland

Aanleiding en doel

Het doel van het impactonderzoek was het verkrijgen van inzicht in de impact van het Petje af-programma.

Om de impact te meten zijn de 8 impactgebieden uit de Theory of Change die Petje af nastreeft onderzocht. De hoofdvraag was: "Op welke wijze heeft het

interventieprogramma Petje af impact op de deelnemende kinderen van 10-14 uit kwetsbare (gezin)situaties?”.

De deelvragen betrof de mate van realisatie van de acht impactgebieden:

1. Zelfvertrouwen vergroten
2. Ontwikkelen van een positiever zelfbeeld
3. Bevestigd worden in talenten
4. Opbouwen van een beter netwerk
5. Verbreden toekomstperspectief
6. Versterken mondelinge vaardigheden
7. Versterken sociale vaardigheden
8. Versterken burgerschapsvaardigheden

Methode en participanten

Het onderzoek kende een *mixed methods design*, waarbij drie verschillende onderzoeksmethodes zijn gebruikt, namelijk een vragenlijst, focusgroepen en diepte-interviews.

De vragenlijst is afgenomen onder kinderen die deelnemen aan Petje af (N=89) en bestond uit 42 stellingen die beantwoord werden op een 5punts Likertschaal van 1 (helemaal oneens) tot 5 (helemaal mee eens) en 3 open vragen.

De focusgroepen zijn afgenomen met 6 ouders en 3 alumni. De focusgroepen hadden een semigestructureerde opbouw, zodat aan ieder impactgebied in ieder geval een stelling werd besproken. De focusgroepen duurden gemiddeld 1.5 uur. Een voorbeeld stelling is “Ik zie dat mijn kind door Petje af meer zelfvertrouwen heeft.”

De interviews zijn afgenomen met 6 kinderen die deelnemen aan Petje af, om inzichten achter de antwoorden op de vragenlijst te verkrijgen. De interviews duurden gemiddeld 30 minuten. De interviews waren semigestructureerd en een voorbeeld stelling was “Hoe wordt bij Petje af gereageerd als je een foutje maakt?”

Resultaten

Per impactgebied staan de resultaten en bijbehorende succes- of faalfactoren.

1. Zelfvertrouwen vergroten

Uit de vragenlijst blijkt dat kinderen gemiddeld 3.87 scoren op de Likertschaal en dus een vrij sterke mate van verhoogd zelfvertrouwen ervaren door Petje af. In de focusgroepen werd door ouders dit gegeven bevestigd. Volgens ouders is deze ontwikkeling voornamelijk te danken aan het gevoel dat de coaches de kinderen kunnen geven, namelijk een gevoel dat ze meer kunnen dan ze denken. Door de warme begeleiding zijn kinderen minder bang om fouten te maken.

2. Ontwikkelen van een positiever zelfbeeld

Op de vragenlijst scoren kinderen gemiddeld een 3.85 op zelfbeeld en dus zouden kinderen door Petje af een positiever zelfbeeld ontwikkelen. Uit de interviews met de kinderen bleek echter dat kinderen het lastig vinden om onderscheid te maken tussen zelfvertrouwen en zelfbeeld. Dit is niet verassend, aangezien deze concepten nauw met elkaar zijn verbonden. Alumni daarentegen gaven aan wel bij Petje af herinneringen met ‘geluk, interesse en plezier’ te hebben. De bijdrage die Petje af levert mag dan positief zijn, Petje af lijkt niet de oorzaak te zijn van een positief zelfbeeld. De ouders en (oud-) deelnemers gaven unaniem aan dat er te veel externe factoren zijn die mogelijk invloed uitoefenen op het zelfbeeld om de precieze waarde van Petje af te kunnen weergeven

3. Bevestigd worden in talenten

Kinderen ervaren een sterke mate van talent-bevestiging, wat de survey-score van 4.15 laat zien. Dit was de hoogst gegeven score in de gehele vragenlijst. Ook in de focusgroepen en interviews kwam hetzelfde beeld naar voren dat het impactgebied 'talent-bevestiging' het meest expliciet ervaren werd door ouders, deelnemers en alumni. Het gevoel dat kinderen bevestigd worden in talenten werd toegeschreven aan het diverse aanbod van activiteiten en de persoonlijke aandacht van coaches.

4. Opbouwen van een beter netwerk

Kinderen ervaren door Petje af een sterke mate van netwerk-vergroting, wat de survey-score van 4.02 laat zien. Dit komt volgens de kinderen voornamelijk door contact te leggen met andere kinderen bij Petje af en met de coaches. In mindere mate ervaren kinderen dat zij hun netwerk uitbreiden door contact met gastdocenten of tijdens bedrijfsbezoeken.

5. Verbreden Toekomstperspectief

Kinderen ervaren door Petje af een sterke mate van verbreed toekomstperspectief, met een survey-score van 3.86. Hierbij was zelfs een significant verschil in duur van deelname, hoe langer een kind deelneemt hoe groter het effect op toekomstperspectief. In de focusgroepen en interviews kwam naar voren dat Petje af vooral helpt bij het ontwikkelen van een toekomstbeeld in de zin van inspiratie over wat ze later willen worden. Ouders gaven daarnaast aan dat het hun kinderen hielp om een realistisch toekomstperspectief te vormen.

6. Versterken van mondelinge vaardigheden

Kinderen ervaren met een survey-score van 3.79 dat zij door Petje af hun mondelinge vaardigheden versterken. De werkzame elementen hiervoor bleken de veilige sfeer waardoor communiceren met elkaar en in groepsverband gemakkelijker ging. Ook het presenteren helpt volgens de kinderen en alumni. Ouders gaven echter aan dat de vaardigheid presenteren niet optimaal wordt ontwikkeld, doordat kinderen vaak weinig voorbereidingstijd hebben voor de presentatie. Duidelijke vooruitgang blijft daardoor uit volgens hen.

7. Versterken van sociale vaardigheden

Kinderen ervaren met een survey-score van 3.79 dat zij door Petje af hun sociale vaardigheden ontwikkelen. De alumni benoemden ook een sterke mate van ontwikkeling van sociale vaardigheden. De werkzame elementen hier bleken de veilige omgeving, waardoor kinderen zich op hun gemak voelen en buiten hun comfortzone durven te treden.

8. Versterken van burgerschapsvaardigheden

Kinderen ervaren met een survey-score van 3.84 dat zij door Petje af hun burgerschapsvaardigheden versterken. In de focusgroepen en interviews werd echter gevonden dat dit het impactgebied was dat het moeilijkst te expliciteren was voor de respondenten. Een concrete verklaring voor werkzame elementen was dus lastig te achterhalen. Alumni gaven aan zich wel ontwikkeld te hebben op het gebied van maatschappelijk burgerschap, door te hebben geleerd respect voor elkaar te hebben, dat iedereen zichzelf mag zijn en dat verschillende meningen en overtuigingen naast elkaar kunnen bestaan.

Discussie

Dit onderzoek had als doel de impact van het programma te meten. Het onderzoek kende echter een aantal beperkingen:

- Hoge mate van zelfrapportage in alle drie de onderzoeksmethoden, waardoor resultaten lastiger zijn te generaliseren naar de gehele doelgroep
- Het onderzoek is uitgevoerd ten tijde van de Covid-19 pandemie
- Het bereik van de respondenten is behoorlijk laag. De vragenlijst is ingevuld door 21,7% van de kinderen, wat de generalisering beperkt
- Bereik van het onderzoek. Er is geen controlegroep gebruikt, waardoor geen volledig effectonderzoek is uitgevoerd. Daarnaast is het onderzoek een momentopname, omdat er geen voor- en nameting is gebruikt.

Vanuit het onderzoek kunnen een aantal aanbevelingen worden gedaan voor de doorontwikkeling van het programma:

- Sociale vaardigheden herkennen en benoemen, door kinderen explicieter mee te nemen in de betekenis van de impactgebieden.
- Verbinding maken tussen toekomstbeeld en aspiraties, door kinderen te ondersteunen in hoe zij hun interesses en talenten om kunnen zetten naar een realistisch toekomstbeeld
- Gebruik maken van overbruggend kapitaal, door kinderen te ondersteunen in het effectief inzetten van hun netwerk.
- Explicitering van impact, door kinderen te ondersteunen in het bewust worden van de impact die Petje af maakt zodat zij dit zelf beter inzien.

Vervolgonderzoek zou zich kunnen richten op een uitgebreider effectonderzoek met een voor- en nameting.

Conclusie

De algemene conclusie in termen van waardering is dat de ouders, kinderen en alumni unaniem een hoge waardering voor Petje af uitspreken. Kenmerkende succesfactoren hierin zijn:

- De open blik naar het kind
- De persoonlijke aandacht voor wensen en ontwikkelingen
- De betrokkenheid van de coaches en gastdocenten
- Het gevarieerde aanbod van beroepen
- De hoge mate verbindend sociaal kapitaal
- De hoge mate van talentontwikkeling en identificatie

Kanten die in vergelijking met de doelstellingen van Petje af minder sterk naar voren kwamen waren:

- Het kunnen benoemen van sociale vaardigheden
- De verbinding tussen toekomstperspectief en aspiratie
- Het gebruik van het aanwezig overbruggend kapitaal.

Het impactgebied 'talenten bevestigen' bleek de grootste impact te maken op de ontwikkeling van kinderen. Voor ouders en kinderen is dit hét focuspunt van Petje af en waar het programma de meeste invloed en impact mee uitoefent. Daarentegen was het voor kinderen en ouders moeilijker om de impact van positief zelfbeeld en burgerschapsvaardigheden te expliciteren. Het is daarom aan te bevelen om kinderen in de toekomst meer mee te nemen in de impactgebieden.

Ondanks dat de statistische test hoofdzakelijk geen significant resultaat liet zien, onderschreef deze wel de bevindingen uit de kwalitatieve data dat Petje af bijdraagt aan de ontwikkeling op de acht impactgebieden. De gemiddelde scores gegeven door de kinderen waren per impactgebied minimaal 3.85 en maximaal 4.15. Dit impact onderzoek heeft laten zien dat Petje af door kinderen, ouders en alumni als effectief wordt ervaren.

Doorontwikkeling

Naar aanleiding van dit impactonderzoek is het Petje af programma op een hoofdzakelijk punt doorontwikkeld, namelijk het vereenvoudigen en bruikbaar maken van de kerndoelen. Dit is gedaan door het kerndoelenspel en bijhorende sporenkaart te ontwikkelen, zodat coaches, ouders en kinderen beter weten aan welke doelen er bij Petje af wordt gewerkt. Ook zorgt het kerndoelenspel ervoor dat dit op een leukere en inzichtelijkere manier bereikt wordt.

5. Samenvatting werkzame elementen

De werkzame elementen van het Petje af programma zijn:

- Een intensief wekelijks programma van in totaal 30 bijeenkomsten per jaar, bestaande uit 7 themablokken van 4 weken en 2 talentgesprekken
- Rolmodellen: kinderen komen in aanraking met veel diverse rolmodellen, waaronder coaches en gastdocenten
- Toekomstgericht: kinderen ontdekken wat ze leuk vinden, ontdekken waar hun talenten liggen en treden buiten hun comfortzone
- Praktijkgericht: leren door zelf ervaren staat centraal
- Veiligheid: de aanpak investeert in het creëren van een veilige omgeving waarin kinderen zichzelf kunnen ontplooien
- Doelgericht: kinderen stellen persoonlijke leerdoelen en worden hierin continu gecoacht
- Persoonlijk: kinderen krijgen de persoonlijke aandacht die ze verdienen door kleine groepen en voldoende coaches

6. Literatuurlijst

Alliantie Kinderarmoede. (z.d.). *Verborgen armoede komt vaker voor dan we denken*.

Verkregen via <https://publieksacademie.alliantiekinderarmoede.nl/nieuws-en-achtergrond/verborgen-armoede-komt-vaker-voor-dan-we-denken/>

Armoedefonds. (z.d.). *Armoede in Nederland*. Verkregen via

<https://www.armoedefonds.nl/armoede/armoede-in-nederland/#:~:text=Gevolgen%20voor%20kinderen%20die%20opgroeien%20in%20armoede&text=Ze%20sporten%20minder%2C%20volgen%20minder,deze%20activiteiten%20mee%20kunnen%20doen>

Badou, M., & Day, M. (2021). *Kansengelijkheid in het onderwijs*. Verwey-Jonker Instituut.

Bandura, A. (1977). *Social learning theory*. New York: General Learning Press.

Bandura, A. (1986). *Social foundations of thought and action: A social cognitive theory*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall.

Bandura, A. (1997). Self-Efficacy: The exercise of control. Book review. *Journal of cognitive Psychotherapy*, 13(2). <https://doi.org/10.1891/0889-8391.13.2.158>

Blakemore, S. J., & Choudhury, S. (2006). Development of the adolescent brain: implications for executive function and social cognition. *Journal of child psychology and psychiatry*, 47(3-4), 296-312. <https://doi.org/10.1111/j.1469-7610.2006.01611.x>

Brummelman, E., Nikolić, M., Nevicka, B., & Bögels, S. M. (2022). Early physiological indicators of narcissism and self-esteem in children. *Psychophysiology*, 59(10), 1-18. <https://doi.org/10.1111/psyp.14082>

Butera, F., & Buchs, C. (2019). Social interdependence and the promotion of cooperative learning. *Social psychology in action: Evidence-based interventions from theory to practice*, 111-127. <https://bdigital.uvhm.edu.mx/wp-content/uploads/2020/05/Social-Psychology-in-Action.pdf#page=122>

CBS (2023). *Laag en langdurig laag inkomen van personen; huishoudenskenmerken*. Statline. Verkregen via <https://opendata.cbs.nl/statline/#/CBS/nl/dataset/83842NED/table?dl=9D50C>

CPB (2023). *Raming September 2023* (MEV 2024). Centraal Planbureau. Verkregen via https://www.cpb.nl/sites/default/files/omnidownload/CPB-Kerngegevens-MEV-2024-september-2023_0.pdf

CPB (2022). *Raming augustus 2022* (MEV 2023). Centraal Planbureau. Verkregen via <https://www.cpb.nl/sites/default/files/omnidownload/CPB-Raming-Augustus-2022-kerngegevens.pdf>

Dale, L. P., Vanderloo, L., Moore, S., & Faulkner, G. (2019). Physical activity and

depression, anxiety, and self-esteem in children and youth: An umbrella systematic review. *Mental Health and Physical Activity*, 16, 66-79. <https://doi.org/10.1016/j.mhpa.2018.12.001>

Denham, S. A., Bassett, H. H., & Zinsner, K. (2012). *Social-emotional learning: A framework for promoting mental health and academic success in children*. *American Psychologist*, 67(5), 423-428. <https://doi.org/10.1037/a0025047>, C. S. (2006). *Mindset: The new psychology of success*. Random House.

Everaert, J., Koster, E. H., Schacht, R., & De Raedt, R. (2010). Evaluatie van de psychometrische eigenschappen van de Rosenberg zelfwaardeschaal in een poliklinisch psychiatrische populatie. *Gedragstherapie*, 43(4), 307-317. <https://utrechtuniversity.on.worldcat.org/oclc/695223877>

Facione, P. A. (2011). *Critical thinking: What it is and why it counts*. Insight Assessment

Floyd, K., & McKimm, J. (2015). Teaching presentation skills in higher education: A review of the literature. *Health Professions Education*, 1(2), 92-103. <https://doi.org/10.1016/j.hpe.2015.05.001>

Franck, E., De Raedt, R., Barbez, C., & Rosseel, Y. (2008). Psychometric properties of the Dutch Rosenberg self-esteem scale. *Psychologica Belgica*, 48(1), 25-35. <https://doi.org/10.5334/pb-48-1-25>

Freire, T., & Ferreira, G. (2020). Do I need to be positive to be happy? Considering the role of self-esteem, life satisfaction, and psychological distress in Portuguese adolescents' subjective happiness. *Psychological reports*, 123(4), 1064-1082. <https://doi.org/10.1177/0033294119846064>

Frijters, S., & van der Pol, G. (2021). *Hoe ongelijkheid zich in de eerste levensjaren aftekent*. De volkskrant. Verkregen via <https://www.volkskrant.nl/kijkverder/v/2021/hoe-ongelijkheid-zich-in-de-eerste-levensjaren-aftekent/>

Hamer, M., & Timmerhuis, (2017). *Opgroeien zonder armoede*. SER. Verkregen via https://alliantiekinderarmoede.nl/media/uploads/nl/publications/opgroeien_zonder_armoede.pdf

Hewitt, J. P. (2002). *The Social Construction of Self-Esteem*. In C.R. Snyder and S.J. Lopez (eds.), *Handbook of Positive Psychology* (pp. 135-147). Oxford University Press.

Haste, H. (2004). *The role of education in the development of citizenship: The challenges of globalization and the impact on young people*. In H. Haste & A. B. Hurst (Eds.), *Young people and social change: New perspectives* (pp. 43-57). McGraw-Hill Education.

Johnson, D. W., & Johnson, R. T. (2009). An educational psychology success story: Social interdependence theory and cooperative learning. *Educational Researcher*, 38, 365-379. <https://doi.org/10.3102/0013189X09339057>

Kinderombudsman (2017). *Alle kinderen kansrijk*. Kinderombudsman. Verkregen via <https://www.kinderombudsman.nl/publicaties/alle-kinderen-kansrijk>

Kosse, F., Deckers, T., Pinger, P., Schildberg-Hörisch, H., & Falk, A. (2020). The formation of prosociality: causal evidence on the role of social environment. *Journal of Political Economy*, 128(2), 434-467. <https://doi.org/10.1086/704386>

Kruiskamp-van Buuren, M., & Teurlings, C. (2022). *Welke didactische strategieën hebben een positieve invloed op het zelfvertrouwen en de zelfstandigheid van leerlingen in het praktijkonderwijs?* Verkregen via <https://wij-leren.nl/zelfvertrouwen-zelfstandigheid-didactiek-procesgerichte-feedback-praktijkonderwijs.php>

Lam, H., Jansen, M., van de Kraat, C., van Kesteren, E-J., & Ravensteijn, B. (z.d.). Klas ouders laag inkomen. Kansenskaart Nederland. <https://kansenskaart.nl/klasouderslaaginkomen#6.46/52.29/5.285>

Lam, H., Jansen, M., van de Kraat, C., van Kesteren, E-J., & Ravensteijn, B. (z.d.). Bijstand. Kansenskaart Nederland. <https://kansenskaart.nl/bijstand#6.46/52.29/5.285>

Meyers, P. (2013). *Hobbies are Healthy*. Verkregen via <https://childdevelopmentinfo.com/child-activities/hobbies-are-healthy/>

Morgan, G. A., Busch-Rossnagel, N. A., Barrett, K. C., & Wang, J. (2009). *The Dimensions of Mastery Questionnaire (DMQ): A manual about its development, psychometrics, and use*. Colorado State University, Fort Collins.

Most, M., & Stroecken, C. (2021). Een evaluatie met mixed-method design omtrent het interventieprogramma van het nationale aanvullende (onderwijs)programma van Stichting Petje af Nederland

Most, M., & Stroecken, C. (2021). Een impactmeting met mixed-method design omtrent het interventieprogramma van het nationale aanvullende (onderwijs)programma van 'Stichting Petje af Nederland

Mustafa, M., Martin, L., & Hughes, M. (2016). Psychological ownership, job satisfaction, and middle manager entrepreneurial behavior. *Journal of Leadership & Organizational Studies*, 23(3), 272-287. <https://doi.org/10.1177/1548051815627360>

Nakkula, M., & Harris, K. (2014). *A guide to the adolescent experience: The importance of identity development and civic engagement*. Boston: Harvard Education Press

Nieuwelink, H. (2023). *Bevorderen van veerkrachtige democratische gezindheid: een pleidooi voor het versterken van burgerschapsonderwijs*. Hogeschool van Amsterdam.

Ogink, A., Veerman, J., Cnossen, E., Oudejans, D., & Krijnen, M. (2023). *Eindrapportage voor Petje af doordeweeks t.b.v. het visiedocument voor 2023-2030*. KPMG.

Orth, U., & Robins, R. W. (2014). The development of self-esteem. *Current Directions in Psychological Science*, 23(5), 381-387. <https://doi.org/10.1177/0963721414547414>

Pauw, L., & Verhoeff, C. (2012). *Handboek De Vreedzame Wijk*. Maartensdijk: Eduniek/CED groep.

Pauw, L. (2017). *Werkt Vreedzaam? Samenvatting van onderzoeksresultaten naar De Vreedzame School en De Vreedzame Wijk*. CED groep.

https://bestanden.cedgroep.nl/production/De-Vreedzame-School/Documenten/Evaluatiegegevens_van_DVS_2017.pdf

Ricci, M.C. (2017). "Mindsets" in the Classroom, building a culture of success and student achievement In schools. Prufrock Press Inc. Austin Texas, 2013 ("Mindsets" op school, Bazalt 2017)

Ryan, R. M., & Deci, E. L. (2000). Self-determination theory and the facilitation of intrinsic motivation, social development, and well-being. *American Psychologist*, 55(1), 68-78. <https://doi.org/10.1037/0003-066X.55.1.68>

Schulz, W., Carstens, R., Losito, B., & Fraillon, J. (2017). Becoming Citizens in a Changing World. IEA International Civic and Citizenship Education Study 2016 International Report. Amsterdam: International Association for the Evaluation of Educational Achievement (IEA). <file:///C:/Users/nienk/Downloads/1001867.pdf>

Sociaal en Cultureel Planbureau. (2019). Armoede in kaart: 2019. <https://digitaal.scp.nl/armoedeinkaart2019/waar-wonen-de-armen-in-nederland/>

Steinberg, L. (2014). Age of opportunity: Lessons from the new science of adolescence. Houghton Mifflin Harcourt. de Stigter, M. (z.d.). Tips voor presenteren voor de klas: zo help jij je kind. Wijzer over de Basisschool.nl <https://wijzeroverdebasisschool.nl/uitleg/tips-voor-presenteren-voor-de-klas>

Teeuw, B., Schwarzer, R., Jerusalem, M. (1994). Dutch adaptation of the General SelfEfficacy Scale. <http://userpage.fuberlin.de/~health/dutch.ht>

Veen, A., Ledoux, G., Emmelot, Y., & Deynoot-Schaub, M. G. (2019). *Integrale kindcentra over wat hen kenmerkt*. Kohnstamm Instituut. https://pactvoorkindcentra.nl/images/pdf/190212_-Kenmerken_IKCs-Kohnstamm.pdf
Vensters. (z.d.). Tevredenheidsonderzoek. Onderzoek de tevredenheid van leerlingen en ouders. Vensters. <https://www.vensters.nl/tevredenheidsmeting>

Verhoogt, N. (2023) De ontwikkeling van zelfvertrouwen en zelfbeeld: Een onderzoek naar de ervaren effectiviteit van het programma van Stichting Petje af. [Master thesis]. https://studenttheses.uu.nl/bitstream/handle/20.500.12932/44502/MasterThesis_Nienke_Verhoogt_6519296.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Yperen, T., de Wilde, E. J., & Keuzenkamp, S. (2014). *Outcome in zicht. Werken met prestatie-indicatoren in de jeugdhulp*. Nederlands Jeugdinstituut. Verkregen via <https://www.nji.nl/system/files/2021-05/Outcome-in-zicht-Werken-met-prestatieindicatoren-in-de-jeugdhulp>.

Samenwerking erkenningstraject

Het erkenningstraject wordt in samenwerking uitgevoerd door het Nederlands Jeugdinstituut (NJI), het RIVM Centrum Gezond Leven (CGL), het Kenniscentrum Sport & Bewegen, Vilans, het Trimbos Instituut en MOVISIE. Door samen te werken aan het beoordelen van interventies volgens eenduidige criteria streven wij naar kwaliteitsverbetering in de betrokken werkvelden.

